

T. C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

AB VE TÜRKİYE’DEKİ DEĞİŞİM PROGRAMLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI: ERASMUS VE MEVLANA ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Gürkan Kalkan

Ankara-2021

T. C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

AB VE TÜRKİYE’DEKİ DEĞİŞİM PROGRAMLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI: ERASMUS VE MEVLANA ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Gürkan Kalkan

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Gözde Yılmaz

Ankara-2021

KABUL VE ONAY

Gürkan KALKAN tarafından hazırlanan “AB ve Türkiye’deki Değişim Programlarının Karşılaştırılması: Erasmus ve Mevlana Örneği” başlıklı bu çalışma, 14/07/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası ilişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak [oy birliği/oy çokluğu] ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Hatice YAZGAN (Başkan)

Doç. Dr. Gözde YILMAZ (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba GÜRÇEL AKDEMİR (Üye)

Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

...../...../.....

Gürkan KALKAN

ÖZ

Uluslararası akademik değişim programlarının çeşitleri ve sayıları her geçen gün artmaktadır; fakat, literatürde değişim programları tek bir ünite olarak kabul edilmekte ve incelenmektedir. Bu tezde, AB'nin Erasmus+ ve Türkiye Cumhuriyeti'nin uygulamaya koyduğu Mevlana Programları ele alıp karşılaştırılarak, bu programların genel açıdan birbirine benzer programlar olmalarına rağmen, aslında birbirlerinden amaçsal ve yöntemsel anlamda ciddi farklılıklara sahip oldukları gösterilmiştir. Bu farklılıkların sadece tesis edilen hibelerin miktarından çok daha ötede olduğu, kapsamı, başvuru şartları, finansal uygulamaları, katılımcıların özellikleri bakımından her birinde birtakım benzerliklerle beraber ciddi farklılıklar içerdiği. Bu tezde bu farklılıkların her iki programın geleceğini nasıl etkileyebileceği ve bu farklılıkların arkasında yatan sebepler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası değişim programları, akademisyen hareketliliği, öğrenci hareketliliği, Erasmus+, Mevlana

ABSTRACT

The number of international staff and student exchange programs is increasing every way as well as their types; however, they are treated as single units in most studies investigating these concepts. In this thesis, by examining EU's Erasmus+ and Mevlana Programme carried out by Turkish Republic and comparing them to each other, it has been displayed that even if they seem to carry out similar general characteristics, they differ from each other in many aspects in terms of aims and means. These differences go beyond the amount of grants presented by each program to the participants and cover their scopes, their eligibility requirements, financial regulations, and finally the characteristics of their participants. The possible impact of such differences on the future of the programme and the likely reasons behind these differences are discussed.

Keywords: International academic exchange programmes, staff mobility, student mobility, Erasmus+, Mevlana Programme

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın sürdürülmesi sırasında desteğini esirgemeyen tez danışmanım sayın Doç. Dr. Gözde Yılmaz başta olmak üzere, Atılım Üniversitesi'nde almış olduğum yüksek lisans programı derslerinde, bilgi ve tecrübeleri ile beni aydınlatan ve yol gösteren değerli hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

Tez çalışmalarım için beni yüreklendiren değerli eşime, bu aşamada bana moral ve mutluluk veren kızım ve oğluma da müteşekkirim.

Gürkan KALKAN

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DEĞİŞİM PROGRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

1.1. Değişim Programlarının Türleri	7
1.2. Değişim Programlarının Tarihsel Gelişimi	10
1.3. Değişim Programlarına Farklı Bölgelerden Örnekler	13

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA'DA ERASMUS VE TÜRKİYE'DE MEVLANA ULUSLARARASI EĞİTİM DEĞİŞİM PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

2.1. Erasmus Programı	19
2.1.1. Erasmus programının AB içerisindeki yeri.....	20
2.1.2. Erasmus programının gelişimi	28
2.1.3. Erasmus programının amacı.....	32
2.2. Mevlana Programı	32
2.1.4. Mevlana programının gelişimi	33
2.1.5. Mevlana programının amacı	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERASMUS+ VE MEVLANA PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

3.1. Erasmus+ ve Mevlana Programlarının Kapsamının ve Başvuru Şartlarının Karşılaştırılması	37
3.2.1. Benzerlikler.....	43
3.2.2. Farklılıklar.....	44
3.2. Erasmus+ ve Mevlana Programlarının Finansal Uygulamaların Karşılaştırılması	45
3.2.1. Benzerlikler.....	49
3.2.2. Farklılıklar.....	50
3.3. Erasmus+ ve Mevlana Programlarının Katılımcılar Açısından Karşılaştırılması	52
3.3.1. Benzerlikler.....	59
3.3.2. Farklılıklar.....	59
SONUÇ	63
KAYNAKÇA	71
TURNİTİN RAPORU	79
ÖZGEÇMİŞ	83

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Bologna Süreci'ne Üye Olan Ülkeler ve Katılım Tarihleri	30
Tablo 2: Erasmus+ Programına Dahil Olan Ülkeler Listesi	40
Tablo 3: 2018-2019 Erasmus+ Yükseköğretim Akademisyen Değişimi Katılımcı Dağılımı	54
Tablo 4: 2018-2019 Erasmus+ Yükseköğretim Öğrenci Değişimi Katılımcı Dağılımı	55
Tablo 5: Erasmus 2007/2008 Eğitim Yılı- 2013/2014 EğitimYılları Arası Akademisyenler Arası Cinsiyet Dağılımı	56
Tablo 6: Erasmus 2007-2008 Eğitim Yılı- 2013/2014 Eğitim Yılı Öğrenciler Arası Cinsiyet Dağılımı	57
Tablo 7: 2018-2019 Eğitim Yılı Mevlana Değişim Programına Katılan Öğrenci Dağılımı	58
Tablo 8: 2018-2019 Eğitim Yılı Vakıf Üniversiteleri Mevlana Programına Katılan Öğrenci Sayısı ve Dağılımı	60

GİRİŞ

Akademik değişim programları, öğrenciler, akademisyenler, yükseköğretim kurumları ve son olarak ülkelerin kendi dış politikaları için bir çok fayda sağlamaktadırlar. Bu sebeplerden dolayı ülkeler diğer ülkeler ile antlaşmalara girerek değişim programları başlatmakta ve bu sayede hem ülkelerindeki yükseköğretim seviyesini arttırmakta hem de kendi aralarındaki ilişkileri geliştirmektedirler. Akademik değişim programları her ne kadar küreselleşme ile ilerleme göstermiş ise de, aslında tarihleri çok önceye dayanmaktadır. Günümüzde akademik değişim programlarının daha önceki akademik değişim programlarından farkı ise, artık akademik değişim programlarının sadece iki ülke arasında veya iki yüksek öğretim kurumu arasında olmak yerine daha çok birçok ülkeyi veya birçok farklı ülkeden yüksek öğretim kurumlarını kapsayacak şekilde aktif hale gelmesidir. Organizasyonel ve finansal destek sağlayan bu programlar sayesinde birçok ülke bir program çatısı altında bir araya gelmekte ve yükseköğretim kurumları arasında önemli düzeyde öğrenci ve akademisyen hareketliliği sağlanmaktadır.

Uluslararası düzeyde artan akademik değişim programları sadece hareketliliğe katılmak isteyen yükseköğretim kurumlarının, öğrencilerin ve akademisyenlerin değil, aynı zamanda bu tarz programlar üzerinde çalışmalar yapan akademisyenlerin de ilgisini çekmektedir. Bu tarz akademik değişim programlarının temel amacı aynı olsa dahi, aslında kendi bünyelerine katılan üyelerin sayısı, karakterleri ve kapasiteleri açısından doğal olarak farklılıklar da gözlenmektedir. Bu tezde işte bu farklılıklara ve benzerliklere daha yakından bir gözle bakabilmek için, Erasmus+ ve Mevlana Programları mercek altına alınmıştır. Erasmus+ Avrupa Birliği (AB)'nin yaklaşık otuz yılı aşkın süredir yürütmekte olduğu bir akademik değişim programıdır. Mevlana Programı ise, Türkiye Cumhuriyeti tarafından 2011 yılında başlatılmıştır. Elbette sadece bu kadar bilgi bile aralarında tecrübe ve finansal kapasite anlamında farklılıklar olduğunu bize göstermektedir. Ancak buradaki amaç bu bariz farklılıklardan ziyade, organizasyonel ve uygulamalar ve koşullar gibi daha spesifik konular açısından benzerlikleri ve farklılıkları gözlemlemektir. Daha net konuşmak gerekirse, bu tezin içerisinde Mevlana ve Erasmus+ Programları, kapsayıcılıkları ve başvuru koşulları,

finansal uygulamaları, katılımcıları, ve son olarak katılan öğrencilerin seçim trendleri açısından değerlendirilecek ve karşılaştırılacaktır.

Daha önce de bahsedildiği üzere, akademik değişim programları aynı zamanda ülkelerin politikaları için de önemli bir yer kaplamaktadır. Akademik değişim programları, hem ülkelerin kendi eğitim seviyelerini arttırmakta hem de diğer ülkelerle arasındaki işbirliğini arttırmasına ve iyi ilişkiler kurmasına yol açmaktadır. Bu açıdan bakıldığında akademik değişim programlarının iki dünya savaşı sonrasında artış göstermesinin çok anlamlı olduğu görülebilir. Uluslararası düzeyde başlatılan akademik programlar ise, ikili ilişkilerin geliştirilmesinden ziyade aynı zamanda program sahibi organizasyonlara liderlik rolü de vermekte ve bu programa üye ülkeleri kendi standartlarına uygun olmaları için teşvik de sağlamaktadır. Özellikle yumuşak gücünü arttırmak isteyen organizasyon ve ülkelerin uluslararası akademik değişim programlarını arttırması elbette çok makuldür.

Bu akademik değişim programlarının detaylı olarak incelenmesi uluslararası politika alanına ciddi katkılar sağlayacaktır. Genel amaç aynı olsa dahi, aslında her ülkenin ve organizasyonun bu programları başlatırken kendilerine has amaçları bulunmaktadır. Örneğin Avrupa Birliği'nin amacı bir Avrupa kimliği oluşturmak ve kendi bünyesi altındaki üyelerin yükseköğretim eğitimini tek bir standart üzerinde birleştirmek gibi bir önceliği var iken, Türkiye Cumhuriyeti daha çok kendi yükseköğretim eğitim seviyesine ve teknolojik gelişmesine katkıda bulunmak ve kendini özellikle Batı harici ülkelere üzerinde liderlik rolü üstlenmek gibi bir amacı bulunmaktadır (Yılmaz ve Kılıçoğlu 2017). Dolayısıyla bu iki program arasındaki farklılıklar ve benzerlikler bize sadece bu amaçların programların üzerlerindeki etkisi olduğu gibi aynı zamanda bu programların baştan ortaya koyulma amaçlarına hizmet edip edemeyeceği konusunda bilgi verecektir.

Aynı şekilde bu iki akademik program üzerinde yapılan karşılaştırma çalışması, benzer uluslararası düzeyde akademik programı başlatmak isteyen ülke ve organizasyonlara da bir rehber olacaktır. Her iki program benzerliklerine rağmen, aynı program için farklı çerçeveler sunmaktadır. Bu çerçevelerden hangilerini tercih

edeceklerine veya iki program çerçevesini birleştirerek yeni bir alternatif çerçeve oluşturmalarına hizmet edecektir.

Ayrıca akademik değişim programları akademik literatürde yer almış ve üzerinde çalışmalar başlatılmış bir konudur. Ancak bu değişim programların üzerinde yapılan çalışmaları incelediğimizde, bu çalışmaların akademik değişim programlarını tek bir olgu olarak algılayıp onların farklı aktörler üzerindeki etkilerini ve bu programa katılan farklı aktörlerin karar mekanizmalarını incelediklerini görmekteyiz. Bu çalışmalar toplam altı kategori altında toplayabiliriz.

İlk kategori içerisindeki çalışmalar, akademik değişim programlarının öğrenciler ve öğretmenler üzerindeki etkilerini incelemekte ve akademik değişim programlarının bu katılımcılar için hakikaten ciddi katkılar sağlayıp sağlamadığını sorgulamaktadır (Grove 1989; Messer ve Wolter 2007; Zhou et al. 2020). İkinci kategori içerisindeki çalışmalar, uluslararası akademik değişim programlarının kültürler arası iletişim üzerindeki etkileri incelemekte ve bu programların iletişimin artmasında mı yoksa kültürel çatışmalara mı sebep olduğu sorusuna cevap aramaktadırlar (Akli 2012; Graham 2011; Slimbach 2005). Sonuçta farklı kültürlerin bir araya gelmesi, anlayış ve toleransın artmasına sebep olacağı gibi aynı zamanda kültürel çatışmaya da sebep olması ihtimali her zaman vardır. Üçüncü kategori içerisinde, akademik değişim programlarının ev sahibi ülkeler üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Marina 2017; Schroeder et al. 2009). Dördüncü kategori içerisindeki çalışmalar, bu programlara katılan öğrencilerin kararlarını etkileyen faktörleri incelemekte iken (Bettie 2020; Chak and Makino 2010), beşinci kategorideki çalışmalar ise bu programa dahil olan kurumların karar verme mekanizmalarını mercek altına almaktadır (Atalar 2020, Patricio et al. 2018). Son kategori ise, bu programlar içerisine katılan öğrencilerin karşılaştıkları zorlukları ve bariyerleri incelemektedir (Cho et al. 2020; Daly 2011).

Akademik literatür yukarıdaki konulara ilgi gösterir iken, akademik programların farklı ünite olarak ele alınmasına ve karşılaştırmasına pek fazla ilgi yoktur. Bu tezin konusu akademik literatüre farklı bakış açısı getirecek ve akademik değişim programlarının benzerlikler taşımalarına rağmen birbirlerinden farklı olduğu

konusuna önem verecektir. Kapsamlı karşılaştırması ile, akademik değişim programlarının tek bir çerçeve altında ele alınmaması gerektiğini göstererek akademik literatürde bulunan ve göz ardı edilen önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Bu tezin amacı uluslararası akademik değişim programlarının taşıdıkları benzerliklere rağmen kendilerine has özellikler taşıdığını iki uluslararası akademik değişim programını karşılaştırarak okuyucuya sunmaktır. Bu tezin ana argümanı Erasmus+ ve Mevlana Programları'nın genel açıdan birbirine benzer programlar olmalarına rağmen, aslında birbirlerinden çok farklı programlar olduklarıdır. Ancak bu farklılıkların sadece tesis edilen hibelerin miktarından çok daha ötede olduğu, kapsamaları, başvuru şartları, finansal uygulamaları, katılımcıların özellikleri bakımından her birinde birtakım benzerliklerle beraber ciddi farklılıklar içerdiğiidir.

Tezin organizasyonel yapısı genelden özele gidecek şekilde planlanmıştır. Giriş bölümünden sonra akademik değişim programlarına genel bir bakış açısı verilmektedir. Bu bölüm üç ana alt bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde, akademik alanda değişim programlarının çeşitleri kısaca anlatılacak ve değişim programı denildiğinde aklımıza neler gelmesi gerektiği üzerine kısa bir şekilde ele alınacaktır. İkinci bölümde, günümüzün ve küreselleşmenin ürünü olarak kabul edilen akademik alandaki değişim programlarının aslında 17. Yüzyıla dayanan bir tarihe sahip olduğu anlatılacak ve o tarihten bu yana gerçekleşen gelişmeler okuyucuya sunulacaktır. Son bölümde ise dünyanın değişik bölgelerinde halen devam etmekte olan başarılı değişim programları hakkında kısa bir bilgi verilecektir.

Üçüncü bölüm ise, tezin içerisinde mercek altına alınan Erasmus+ ve Mevlana Programları'nın tanıtımına özel olarak ayrılmış bir bölümdür. Bu bölümde programların sahibi olan kurumlar içerisindeki yeri belirlenmiş, tarihsel gelişimi anlatılmış ve son olarak programların amacı özetlenmiştir.

Dördüncü bölüm ise, tezin asıl katkısının ortaya konulduğu bölümdür. Bu bölümde Erasmus+ ve Mevlana Programları, sırası ile kapsamaları ve başvuru şartları, finansal uygulamaları, katılımcıların özellikleri ve son olarak katılan öğrencilerin seçim trendleri başlıkları altında tek tek incelenmiş ve bu programların özellikleri

anlatıldıktan sonra, bu özellikler arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Son bölüm olan sonuç bölümünde ise, her iki programın da farklılıklar ve benzerliklerin tamamı özet olarak verilmiş ve bu sonuçların değerlendirmesine yer verilmiştir. Sonuçların akademik ve literatür açısından önemine yer verilmesi ve sonuçlar üzerine ortaya çıkan yeni araştırma konularının anlatımı ile tez sonuçlandırılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DEĞİŞİM PROGRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Akademik alandaki değişim programlarının sayıları günden güne artmakta ve çeşitli çerçevelerde birçok öğrenci ve akademisyenin uluslararası hareket etmesine ve hem kurum hem de bireylerin bu değişim ve akıştan faydalanmasına izin vermektedir. Akademik alanda değişim programları denildiğinde aklımıza öncelikli olarak kişisel tecrübelerimize istinaden belli tip programlar gelse de, aslında farklı çerçevede uygulanan bir çok değişim programı vardır. Farklı çerçevelerin oluşmasında özellikle teknolojik alanda gerçekleşen gelişmelerin etkisi büyüktür. Değişim programlarını, lisans öğrenci değişim programları, lisansüstü öğrenci değişim programları, akademisyen değişim programları, uluslararası ortak veya ikili diploma programları, ikili ortak araştırma çalıştayları ve uluslararası katılımlı dersler olarak sıralayabiliriz.

1.1. Değişim Programlarının Türleri

Lisans öğrenci değişim programları iki farklı ülkede bulunan iki üniversiteden öğrencilerin diğer kurumlara gitmesine ve orada bir veya iki dönem ders almasına imkan sağlayan programlardır. Lisans öğrenci değişim programlarının gerçekleşebilmesi için, iki üniversitenin kendi arasında bir anlaşma yapması gereklidir (Atalar 2020, s. 63). Öğrencilerin bu programlarına katılabilmeleri için çeşitli kriterler bulunmaktadır. Örneğin, öğrencinin kendi üniversitesinde minimum bir kümülatif not ortalamasına sahip olması beklenir. Aynı şekilde, ev sahipliği yapacak üniversitenin de öğrenciler için belirlediği belli kriterler olabilir. Kümülatif not ortalamasından ziyade, ev sahibi olacak üniversitenin öğrenim diline hakim olması da beklenen kriterlerden biri olabilir (Yılmaz 2016, s. 1195). Lisans değişim programlarında öğrenciler, kendi üniversitelerinin öğretim ücretini ödemekle sorumlu iken diğer üniversitenin öğretim ücretinden muaftırlar. Ancak bu tarz değişim programlarında bazı fonlar tarafından yardım bulunmasına rağmen, temel olarak öğrenciler tüm ulaşım, barınak, yemek ve eğitim malzemeleri gibi masraflar açısından kendileri sorumludur (Atalar 2020, s. 64).

Lisansüstü öğrenci değişim programları, lisans bölümlerinden mezun olmuş ve herhangi bir üniversitenin lisansüstü programlarına kabul almış ve eğitimlerine devam etmekte olan öğrencilere hitap etmektedir. Lisansüstü öğrenci değişim programlarının arkasındaki temel amaç, iki üniversite arasındaki araştırma işbirliğini arttırmaktır. Bu program sayesinde, lisansüstü öğrencileri kendi üniversitelerinde bulamadıkları ancak ev sahibi üniversitelerde bulunan imkanlardan faydalanabilir ve ayrıca kendi üniversiteleri tarafından verilmeyen dersleri alabilirler (Yılmaz 2016, s. 1205). Lisansüstü öğrenci değişim programlarının lisans öğrenci değişim programları arasında bulunan en büyük farklardan bir tanesi, ev sahipliği yapan üniversitenin kendisine bu program aracılığı ile misafir gelen lisansüstü öğrencilerine belli bir harçlık verirken aynı zamanda ücretsiz barınak olanakları sağlamasıdır (Özdem 2013, s. 66).

Akademisyen değişim programlarını anlamak için öncelikle akademisyenlere verilen ücretli izin programlarını anlamamız gerekir. Belli bir kıdeme sahip olan akademisyenlere, kendi kariyerlerine yatırım yapmaları için altı aydan on iki aya kadar varan ücretli izin verilmektedir. Bu zamanda akademisyenler de devam etmekte olan araştırmalarına ve öğretim yeteneklerine katkıda bulunacak aktivitelerde bulunması beklenmektedir. Akademisyen değişim programları, akademisyenlerin işte bu ücretli izinlerinde kendi çalışmakta oldukları üniversiteden daha iyi düzeyde bulunan üniversitelerde çalışarak ve araştırma yaparak tecrübe kazanmasını sağlayacak programlardır. Ev sahibi olan üniversiteler akademisyenlerde bir adet ders vermelerini veya onların araştırmalarına katkı sağlamalarını bekleyebilirler. Aynı şekilde akademisyen değişim programları, birbirine denk üniversiteler arasında da uygulanabilmektedir. Bu tarz programlardaki amaç ise, akademisyenlerin farklı bir üniversite ortamında ders vererek elde edecekleri tecrübeyi sonradan kendi üniversitelerinde çalışırken kullanmalarıdır (Halat ve Hocaoğlu 2014).

Uluslararası ortak veya ikili diploma programları, öğrencilerin diploma programını tamamlaması için, iki kurumda da eşit sürelerde eğitim alması gereken programlardır (Yıldırım 2009). İkili diploma programlarını tamamlayan öğrenciler iki ayrı diplomaya sahip olurlar iken, ortaklaşa programlarda ise öğrenciler her iki üniversitenin imzası ve kaşesi bulunan tek bir diplomaya sahip olurlar (Yıldırım 2015).

Bu tarz programlarda, öğrenci o sırada hangi eğitim kurumunda ders almakta ise, o eğitim kurumunun eğitim-öğretim ücretini ödemekle yükümlüdürler (Atalar 2020, s. 70).

İkili ortak araştırma çalışmaları, iki üniversitede bulunan akademisyenlerin bir araya gelerek bir veya iki günden oluşan çalışmaları kapsamaktadır. Bu çalıştayda, akademisyen kendi yaptıkları araştırmalar sonucunda elde ettikleri bulguları birbirlerine sunabilirler. Çalıştay sonrası düzenlenen akşam yemekleri ve sosyal aktiviteler ile akademisyenler arasında sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi sağlanır. Bu tarz programların masrafları, misafir olan akademisyenler uçak ulaşım masrafları haricinde genellikle ev sahibi üniversite tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca bir çok Avrupa Birliği araştırma programları bu tarz çalıştaylar için sponsor olmaktadır (Kuimowa et al. 2017).

Günümüzde telekomünikasyon ve internet teknolojileri alanında elde edilen gelişmeler sayesinde, artık öğrencilerin değişim programlarının faydalanması için fiziksel olarak bir üniversiteden başka bir üniversiteye gelmeleri mecburi değildir. Çevrimiçi sınıflarda verilen derslere, uluslararası katılımcılar katılabilmekteler ve bu derslerin çerçevesinde verilen problemlere birlikte çözüm bulmaktadırlar. Bu tarz derslerin oluşturulması için, tüm akademisyenler bir araya gelerek dersin programını oluştururlar. Daha sonrasında değişik platformlar kullanılarak karar verilen programlar, öğrencilere bildirilir. Özellikle farklı zaman diliminde olan katılımcılar için tartışma forumlarının aracılığı ile farklı ülkelerden öğrencilerin katkı yapması sağlanır ve böylece verimli bir ortam elde edilmiş olur (Sachau et al. 2010). Aynı veya yakın zaman dilimi içerisinde bulunan öğrencilerin olduğu derslerde ise, değişik anlık mesajlaşma veya video konferans servisleri kullanılmaktadır. Bulut servisleri de öğrencilerin aynı dökümanlar üzerinde ortaklaşa çalışmalarını ve diğerlerinin çalışmalarını takip etmelerini sağlamaktadır. Uluslararası katılımlı dersler hem öğrenciler hem de öğretim elemanları için işbirliğinin oluşturulmasında son derece faydalı programlardır ve ayrıca daha ilerde ikili ortak diploma programlarının geliştirilmesi için ilk adım olarak kabul edilebilirler (Sachau et al. 2010).

1.2. Değişim Programlarının Tarihsel Gelişimi

Akademik alanda değişim programlarının daha çok günümüzde göze çarpmış olsa da, aslında yeni bir uygulama değildir ve tarihi 1700’lü yıllara dayanmaktadır. Günümüzdeki değişim programları ile daha önceki yıllarda uygulanan değişim programları birbirinden amaçları açısından ayrılmaktadır. 1754 yılında Napolyon, milletler arasında akademisyenlerin değişiminin tüm dünya barışı ve güvenliği için gerekli olduğuna vurgu yapmıştır (Bergeron ve Palmer 1981, s. 138). 1792 yılında Fransız eğitimci Marc-Antoine Jullien kral Louis XVII’e Avrupa ülkeleri arasında bir eğitim komisyonunun oluşturulması gerektiğini iletmiştir (Gautherin 1993, s. 761). Özellikle Napolyon Savaşları sonrasında gerçekleşen barış kongrelerinde de bugün sahip olduğumuz uluslararası eğitim anlayışının temelleri atılmıştır.

1800lü yıllarda ise uluslararası eğitim anlayışının ilk yansımaları görülmüştür. Julien tarafından yazıya dökülen düşünceler, öncelikle Fransa’nın da dahil olduğu İngiltere, Almanya, Amerika dörtlüsünün Londra’da bir araya gelerek bir uluslararası eğitim organizasyonunun oluşturulması için çalışma yapmışlar ve bu organizasyon 1876 yılında kurulmuştur (Schwartz 2011, s. 36). Aynı şekilde özellikle 19. Yüzyılın sonlarına doğru Fransa, Fransız Dış İşleri Bakanlığı tarafından yönetilen medenileştirme misyonu adı altında Fransız dilini ve kültürünü yaymak için çalışmalara başlamıştır ki elbette bu noktadaki amaç eğitime ve bilime katkı sağlamaktan ziyade Fransa için bir avantaj sağlamaktadır (Schwartz 2011, s. 36). Bu çalışmalar sayesinde, Fransız kültürü en düzey akademik çalışmalar ile bağdaştırılmıştır. Fransa’nın attığı adımlar arasında aynı zamanda 18. yüzyılda bilimsel kuruluşlar ve akademisyenler tarafından hayata geçirilen keşif gezileri de bulunmaktadır. Bu gezilerden elde edilen bilgiler, Avrupalı gezginler sayesinde diğer Avrupa ülkelerine aktarılmakta ve Fransa bilim alanında kendini lider pozisyonuna koymaktaydı (Petitjean 2005, s.15-16). Aynı zamanda bu oluşturulan topluluklar ve deniz aşırı misyonlar ile beraber, Fransız bilim adamları kolonizasyon hareketlerinin ana aktörlerinden bir tanesi olmuşlar ve Birinci Dünya Savaşı sonrasında akademik açıdan prestijli kurumlarda pozisyonlar elde etmişlerdir (Petitjean 2005, s. 23). İkinci Dünya Savaşı sonrası, Fransa için uluslararası eğitim programları kıtadaki barışın sağlanması için en etkili araçlardan biri olmuştur. Fransız ve Alman uluslararası eğitim

kurumları arasındaki antlaşmalar, İkinci Dünya Savaşı sonrası Fransa ve Alman yaklaşmasının ilk adımlarını atmıştır ve ikili ilişkilerinin normalleşmesinde ciddi katkıda bulunmuştur. (Scott-Smith 2009, s. 51).

Bu süre zarfında Amerika Birleşik Devletleri'nde de uluslararası eğitim alanında gelişmeler yaşanmıştır. 1835 yılında Georgia Üniversitesi'nden John Diomati bir Yunanlı ilk uluslararası öğrenci olarak mezun olmuştur (Morosini et al. 2017, s. 306). 1870li yıllarda ise Indiana Üniversitesi, bir yaz programı planlamış ve bu programa İsviçre, Fransa, İngiltere, Almanya ve İtalya'dan öğrenciler davet etmiştir (Morosini et al. 2017, s. 307). Princeton Üniversitesi ise Avrupa ülkelerinden ziyade Çin'e karşı ilgi duymuş ve üniversitenin ilk dostluk programını oluşturmuştur (Morosini et al. 2017, s. 306). Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile, Amerikan kolejleri, dini gruplar ve barış elçisi organizasyonlar, öğrencileri Amerika dışındaki dünyayı öğrenmeye teşvik etmişlerdir. Özellikle savaş sonrası atılan bu adımlar, ülkeler arasındaki değişimlerin uluslararası barışı sağlayacağı inancından kaynaklanmıştır ve 1919 yılında, Amerika'da Nobel Barış Ödülü'ne layık görülen Nicholas Murray Butler ve Stephen Duggen önderliğinde Uluslararası Eğitim Kurumu kurulmuştur (IIE 2020, s.7). Stephen Duggen, öğrenci ve akademisyen değişim programlarının tek amacının insanlığın refahının artırılması ve uluslararası anlayışının gelişmesi olduğunu vurgulamıştır (Akli 2012, s.33) Uluslararası Eğitim Kurumu sadece Amerikalı öğrencilerin yurt dışına gitmesini değil aynı zamanda yabancı öğrencilerin de Amerika'ya gelmesini amaçlamış ve bu amaçla gerekli politikaların oluşturulmasında önemli rol oynamışlardır. Örneğin, Stephen Duggen 1921'de Amerika'ya gelecek olan yabancı öğrenciler için farklı bir vize programı uygulanması gerektiği konusunda Amerikan hükümetini ikna etmiştir (Carroll 2019, s. 24). 1923 yılında ise, Amerika'nın ilk resmi yurtdışı eğitim programı Delaware Üniversite'sinde başlatılmıştır (Carroll 2019, s. 35). Sekiz adet öğrenci altı haftalık program ile Fransa'ya gönderilmiş ve bu program aynı zamanda tam zamanlı bir yılı kapsayan bir değişim programına dönüşmüştür. Dolayısıyla, günümüzde var olan değişim programlarının çerçevesine doğru yavaş yavaş adımlar atılmaya başlanmıştır. 1920li yıllarda Amerika ve Çekoslovakya arasında başlatılan öğrenci değişim programı sonrasında, Fransız ve İtalya gibi Avrupa ülkelerine doğru genişler iken aynı

zamanda 1930lu yıllarda Amerikalı öğrencilere Avrupa dışı ülkelerin de kapıları açılmıştır ve bu değişim programlarına, Rus üniversiteleri, Çin üniversiteleri, Arjantin ve Brezilya üniversiteleri de dahil olmuştur (IIE 2020, s.7).

Uluslararası Eğitim Kurumu, Amerika Birleşik Devletleri'nin sahip olduğu tek proje değildir. 1920 yılına gelindiğinde, Amerika Birleşik Devletleri üç ayrı değişim programını başlatmıştır. Bunlardan bir tanesi 1908 yılında Çinlilerin Amerikan üniversitelerinde eğitim görmelerini sağlayan bir fonun oluşturulmasıdır. 1917 ve 1918 yılları arasında gazetecilerin değişimi sağlayan ve destekleyen bir komite oluşturulmuştur. Son olarak Birinci Dünya Savaşı sonrası Belçika-Amerikan Eğitim Vakfı kurularak iki yönlü bir değişim programı meydana getirilmiştir (Scott-Smith 2012, s. 4).

Özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrası Amerika Birleşik Devletleri hükümeti tarafından uluslararası eğitim programlarına artan bu ilgi, uluslararası eğitim sisteminin doğuşu olarak kabul edilmektedir (McAllister-Grande 2008, s.4). Uluslararası değişim programları, Sağlık Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı, Refah Bakanlığı ve hatta Savunma Bakanlığı gibi hükümet içerisindeki birçok departmanın misyonları arasında yer almıştır (McAllister-Grande 2008, s.21). Değişim programları dış politikanın bir aracı olarak görülmüş ve ilerde Amerika ve değişik ülkeler arasında çıkabilecek sorunların bu değişim programları aracılığı ile kurulacak kişisel ilişkiler sayesinde daha sorunsuz ve etkili bir biçimde çözülebileceğine inanılmıştır (McAllister-Grande 2008, s.21). Bu düşünce ayrıca Soğuk Savaş yıllarında da artış göstermiştir. Eğitim ve Kültür Bakanı Coombs'un 1964 yılındaki sözleri Soğuk Savaşın uluslararası değişim programları üzerindeki pozitif etkisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Coombs, eğitim ve kültürün, askeri güç, Asya, Afrika ve Latin Amerika'ya yapılan ekonomik yardımlar ve Çin ve Sovyetler Birliği'nin komünizmden arındırılmasından sonrasında gelen dış politikanın dördüncü kolu olduğunu belirtmiş ve eğitim değişim programlarının Soğuk Savaş'ın sona erdirilmesi için vazgeçilmez olduğunu belirtmiştir (1964, s. 113) Bu amaçla çeşitli değişim programları oluşturulmuştur. Bunlara örnek olarak 1950 yılında yürütölmeye başlanan Uluslararası Misafir Liderlik Programı verilebilir (Scott-Smith 2009, s. 52). Bu liderlik programı daha sonrasında Avrupa Birliği'nin 1970li yıllarda kendi Misafir

Programı'nın ve daha bir çok transatlantik eğitim programlarının oluşturmada örnek teşkil etmiştir (Scott-Smith 2009, s. 55). Bu dönemde eğitim değişim programlarının kapsamı önemli derecede genişleme göstermiştir. Akademik çalışmalardan ayrı olarak kültürel, askeri ve ekonomik eğitim çalışmaları da bu değişim programlarının kapsamına dahil edilmiştir. Bu genişlemenin gerçekleşmesinde, artık değişim programlarının sadece üniversitelere ve devlet kuruluşlarına ait olmamasından kaynaklanmaktadır. Değişim programları aynı zamanda birçok Amerikalı hayırseverin ve çeşitli meslek kuruluşları tarafından uygulanmaya başlanmıştır (Bu 1999, s. 393).

Eğitim değişim programlarının bu derecede kapsamının genişlemesinin başka bir sebebi de diğer dış politika araçlarına göre daha az maliyetli olmasıdır. Çok daha az bir maliyetle, Amerika Birleşik Devletleri'nin diğer ülkeler gözündeki imajı pozitif yönde değişim göstermiştir (Scott-Smith 2012, s. 4). Ancak bu değişim programları ile ilgili hiçbir risk veya hiçbir problem bulunmadığı anlamına gelmemektedir. Örneğin, değişim programları aracılığı ile 1948'de Amerika Birleşik Devletleri'ne gelen Seyyed Qutb Amerikan toplumunun bazı özelliklerine karşı olan nefreti geliştirmiş ve kültür çatışması sonucu radikal fikirlere karşı yakınlığı artmıştır (Scott-Smith 2009, s. 56). 1950li yıllarda ise Hindistan ve Amerika arasında gerçekleştirilen değişim programlarında Hintli katılımcıların bir çok şikayeti olmuştur. Bu şikayetler, özellikle Amerikan elçilikleri tarafından üst kastlardan seçilmiş kişilerin aldıklarından daha özel bir muamele beklediklerinden ve öngördükleri resmi protokol üyelerinin bulunmamasından kaynaklanmıştır (Scott-Smith 2009, s. 56).

Amerika ve Avrupa ülkeleri ile başlayan bu serüven aynı şekilde, Çin'in, Hindistan'ın ve Orta Asya ülkelerinin de değişim programlarına katılmaları veya kendi değişim programlarını oluşturmaları ile devam etmiş ve günümüze bir çok başarılı değişim programı gelmiştir.

1.3. Değişim Programlarına Farklı Bölgelerden Örnekler

Günümüzde dünyanın dört bir yanında değişim programları bulunmaktadır. Bu bölümün ilk bölümünde anlatıldığı üzere, bu değişim programları farklı çerçeveler

içerisinde olabilmektedir. Programlar aracılığı akademisyenler, öğrenciler ve araştırmacılar işbirliğinden istifade edebilmektedirler. Bu bölümde, dünyanın dört bir yanından başarılı olmuş ve devam etmekte olan değişim programları anlatılacaktır.

1961 yılında Fulbright Tasarısı, Amerikan Birleşik Devletleri Senatosu'ndan, “eğitim ve kültürel alanında gelişmenin sağlanması ve Amerika Birleşik Devletleri ile diğer devletler arasında dostane, sempatik ve barışçıl ilişkilerin gelişmesi için uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesi amacıyla” geçmiştir (McAllister-Grande, 2008, s. 22). Bu tasarı ile değişim programı ile ilgilenen birçok öğrenci ve kuruma kaynak sağlanmıştır. Fulbright değişim programları sayesinde birçok öğrenci ve akademisyen farklı ülkelerden Amerika'ya gelmişlerdir.

AFS Programı ise, seksenden fazla ülkeyi kapsayan ve dünya barışını amaçlayan kar gütmeyen organizasyonlar bir tanesidir. Bu program, liseden mezun olan öğrencilerin başka bir ülkenin ev sahibi olduğu kurumlarda bir yıl veya bir dönem boyunca eğitim almalarını içermektedir. Aynı zamanda değişim öğrencilerin masraflarını düşürmek ve kültürel yakınlaşmayı da arttırmak için gönüllü aile ağı oluşturmuş ve bu aileler aracılığı ile barınak imkanları sağlanmaktadır (AFS 2020).

Amerika'da George Soros isimli bir işadamı tarafından kurulan George Soros'un Açık Toplum Kurum'u Orta Avrupa ve Orta Asya'da 1993'ten beri aktif olarak çalışmalarına devam etmektedir. Kurum birçok dostluk ve burs programları sunarak özellikle bu bölgelerde sivil toplumun gelişmesi, iyi yönetim pratiklerinin tanıtılması gibi hedeflerle demokratikleşme sürecine katkıda bulunmaya çalışmaktadır (Scott-Smith 2009, s. 58).

Orta Asya Ülkeleri'nden Amerika'ya giden öğrenciler arasında özellikle Soğuk Savaş'ın sona erdiği ve Sovyetler Birliği'nin dağıldığı 1990lı yıllardan sonra ciddi bir artış meydana gelmiştir. Mikosz (2004)'e göre, bu sayı sadece 1993 yılında sadece 66 iken, 1993 ve 2001 yılları arasında toplam 6,691'e ulaştığı hesaplanmıştı ve bu öğrencilerin çoğunluğu Kazakistan ve Özbekistan'dan gelmiştir (s.114). Ancak bu değişim programlarından Kazakistan ciddi derecede memnun olur iken, Özbekistan açısından çok daha tatmin edici olmamıştır çünkü bu eğitim programları aracılığı ile

Amerika’da eğitim alan gençler ya Amerika’dan dönmemişler veyahut ülkelerine döndüklerinde devlet birimlerinde çalışmayı tercih etmemişlerdir (Mikosz 2004, s. 118). Dolayısıyla Özbekistan’ın şikayetlerine cevap verebilmek için değişim programlarına bazı ek şartlar getirilmiştir. Bu şartlar arasında kendi ülkelerine geri dönerek en az iki yıl ikamet etme veya hükümet kurumlarında belli bir süre çalışma vardır (Mikosz 2004, s. 118). Ancak bu değişim programları sayesinde Orta Asya ülkelerinin çoğunluğu için politik açıdan fayda sağlamıştır. Değişim programlar sayesinde kurulan yakın ilişkiler ile bu ülkelerin NATO veya Avrupa Birliği gibi organizasyonlara girişlerini kolaylaştırmıştır. Öğrenciler de kendi ülkelerinde olmayan imkanlara bu değişim programları aracılığı ile kavuşmuşlardır (Mikosz 2004, s. 122).

Kırgızistan ise değişim programlarına farklı bir bakış getirmiştir. Türkiye, Rusya ve Amerikan hükümetlerine çağrı yaparak kendi ülkesinde üniversitelerin kurulması için çağrıda bulunmuştur. Üniversiteler kurulduktan sonra kendi değişim programlarını oluşturarak, üniversitede eğitim gören Kırgız öğrencilerin yurt dışına gitmelerine için fırsat oluşturmuşlar ve aynı zamanda da Kırgızistan’a yabancı öğrencilerin gelmesine olanak sağlamışlardır (Mikosz 2004, s. 124). Tüm bu çalışmalar dış ülke devletler tarafından finanse edildiği için, Kırgızistan Hükümeti fazla harcama yapmaktan hem yüksek öğrenim altyapısını ve kalitesini geliştirmiş hem de değişim programlarından faydalanma imkanı bulmuştur (Mikosz 2004, s. 124).

Güney Asya bölgesinden en dikkat çekici ülke Hindistan’dır. Hindistan 1964 yılında yürürlüğe geçirdiği Teknik ve Ekonomik İş Birliği Programı güney ülkeleri ile işbirliği içerisinde hareket etmektedir (Scott-Smith 2012, s. 4). Teknik ve Ekonomik İş Birliği Programı sayesinde, akademisyenler arasında akış sağlanmakta ve gelişmekte olan ülkelere çeşitli eğitimler verilmektedir. Örneğin, “Sivil Eğitim Programı, yılda 12000 burs imkanı sunmaktadır. Hindistan’ın öncü eğitim kurumları yılda 300’den fazla değişik süreli dersler vermektedir. Bu derslerin içeriği İngilizce öğretiminden havacılık eğitime kadar çok geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır” (ITEC 2020, s.1). Ayrıca bu program çerçevesinde işbirliği sağlanan ülkelere Hindistan’a eğitim turları düzenlenmektedir. Yaklaşık iki veya üç haftayı kapsayan bu turlar Hindistan’ın önemli kurumlarını, eğitim merkezlerini ve Hindistan’ın kültürel merkezlerini görmektelerdir (ITEC 2020, s.1).

Doğu Asya özellikle eğitim alanında son yıllarda ciddi bir gelişme göstermiştir. Hükümetlerin ve üniversiteler bu alanda kendilerini adanmışlardır ve bu adanmışlık meyvelerini vermektedir. Çin'in 211 ve 985 kodlu Projesi ve İkili Birinci Sınıf Programı, Japonya'nın Doyama Planı ve Güney Kore'nin Beyin Kore 21 isimli programları Doğu Asya ülkelerinin eğitime ne kadar önem verdiklerini göstermektedir ve bu ülkelerdeki üniversiteler dünya standartlarına ulaşmak için ellerinden geleni yapmaktadırlar (Postiglione 2020, s. 32).

Diğer alanlarda olduğu gibi Çin, Doğu Asya'da üniversite sistemi alanında da liderliğini sürmektedir. 2003'te yürürlüğe giren eğitim kanunu ile, yüksek öğrenim alanında yabancı ülkeler ve Çin arasında sayısız antlaşma yapılmıştır. Bu kurumlar Çin toprakları üzerinde kurulmaktadır. Ayrıca Konfüçyus Programı ile Çince dili ve kültürünü yabancı topraklarda öğrenilmesi sağlayan yüzlerce kurum, Çin Hükümeti tarafından kurulmuştur. 2004 yılında başlayan bu çalışma, 100'den fazla ülkede 320'den fazla lokasyonda bulunmaktadır (Scott-Smith 2012, s. 4). Çin Üniversiteleri aynı zamanda Amerika'da ve Malezya'da kampüslerini açmaktadırlar. Hem devlet tarafından desteklenen hem de kendi imkanlarıyla deniz aşırı ülkelere giden Çin öğrenci sayısı günden güne artmaktadır (Postiglione 2020, s. 36). Başta sınırlı değişim ön gören bu antlaşmalar zamanla Çin üniversiteler ile yabancı üniversiteleri kapsayan kampüslerin oluşmasına yol açmıştır. Örneğin, Nottingham Üniversitesi Ningbo'da ve Şangay'da birer kampüsü bulunmaktadır. 2013 yılında, New York Üniversitesi, Doğu Çin Normal Üniversitesi işbirliği ile Şangay'da yeni bir kampüs açmış ve insani ve sosyal bilimler alanında, eşit Çinli ve yabancı öğrencilerin katılım sağlayacağı ortak dersler açmıştır ve başka bir örnek de bir Amerikan devlet üniversitesi olan Keane Üniversitesi'nin Wenzhou'da bir kampüs açmış olmasıdır (Postiglione 2020, s. 37).

Akademik alanda değişim programları deyince ilk aklımıza gelen elbette Avrupa Birliği'nin yürüttüğü Erasmus Programı gelmektedir. Erasmus programı, üye ülkeler arasında uluslararası eğitimin geliştirilmesi için işbirliğinin artırılması ve üye ülkelerin birbirlerinin tecrübelerinden faydalanması amacıyla 1980lerin sonlarına doğru başlatılmıştır (European Council 2017). Erasmus programında, öğrenciler genel olarak başka bir ülkeye üç veya on iki aylık bir süreci kapsayacak şekilde

gitmektedirler. Sadece 2014 ve 2017 yıllarında arasında, programa katılan öğrenci sayısı 300,000'i aşmıştır (European Council 2017). Öğrenci gönderen ülkeler arasında Fransa ve Almanya liderliğini korur iken, öğrenci alan ülkeler arasında ise liderlik İspanya'ya aittir (European Council 2017). Erasmus Programı, kapsamında üç farklı program uygulanmaktadır. Bunlar lisans değişim programları, yüksek lisans ve dengi diploma değişim programları ve son olarak doktora değişim programlarıdır (European Council 2017). Bu programlar, üniversitelerin kendi aralarında yaptıkları antlaşmalar ile başlatılmaktadır ve eğer Erasmus koşullarına uygun görülürse, Avrupa Birliği her bir öğrenci için destek olarak 1500 Avro civarı bir finansal destek sağlamaktadır (European Council 2017). Erasmus Programı, aynı zamanda akademisyenler içinde bir değişim programlarına destek vermektedirler. 2017 yılında, 62,000'e varan akademisyen bu programdan yararlanmıştır. En çok akademisyen gönderen ülke Polonya iken, İspanya yine ev sahibi ülkeler arasında liderliğini korumuştur (European Council 2017).

Avrupa Birliği ülkeleri aynı zamanda kendi değişim programlarını da uygulamaktadırlar. Bu değişim programları zamanla değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin, 2000li yıllarında başında politik şiddet olayları ile zedelenen imajını düzeltmek için Hollanda, Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika ülkeleri ile Orta Doğu ülkelerinden yüksek potansiyel sahibi öğrenciler için bir misafir programı başlatmıştır (Scott-Smith 2012, s. 4). Başka bir örnek ise, Rotterdam'da merkezi bulunan Atlantik-Pasifik Değişim Programı ve Berlin'de kurulan Kültürel Diplomasi Enstitüsü'dür (Scott-Smith 2009, s. 58).

Orta Doğu'dan verilebilecek en iyi örnekler arasında, Suudi Arabistan öncü kabul edilebilir. Suudi Arabistan, Eğitim Bakanlığı'nın stratejik planı çerçevesinde uluslararası işbirliğini amaç edinmiş ve ona bağlı olarak prestijli uluslararası yüksek öğretim kuruluşları ile işbirliğini geliştirme ve Suudi Arabistan'daki yüksek öğrenim kalitesini arttırma ve geliştirme çabası içindedir ve Eğitim Bakanlığı bu amaçla, kendi bünyesi içerisinde "Uluslararası İşbirliği Genel İdaresi"ni kurmuştur (Al-Youbi ve Zahed 2020, s.5).

Suudi Arabistan’da eğitim alanında işbirliği çerçevesinde en çok dikkat çeken eğitim kurumlardan bir tanesi Kral Abdülaziz Üniversitesi’dir. Kral Abdülaziz Üniversitesi, değişim programları aracılığıyla üniversitedeki bilimsel gelişmeleri hızlandırmak ve dünyanın prestijli üniversite ve bilim kuruluşlarından teknoloji transferi yapmayı hedeflemektedir (Al-Youbi ve Zahed 2020, s.6). Bu amaç doğrultusunda, Kral Abdülaziz Üniversitesi’nin Amerika, Kanada, Arjantin, İngiltere, Fransa, İspanya, Almanya, Finlandiya, İsviçre, Avusturya, Hollanda, Belçika, Türkiye, Güney Kore, Japonya, Singapur, Malezya, Avusturalya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerden birçok eğitim kurumu ile arasında birçok antlaşma bulunmaktadır. Bu antlaşmalar, ortak araştırma projelerin ve patentlerin uygulanmasını, öğrenci değişimlerini, akademisyen değişimlerini, ortak lisansüstü programlarını, ortak müfredat programlarının geliştirilmesini, mühendislik, tıp ve denizcilik programlarındaki öğrenciler için özel eğitim programlarının oluşturulmasını ve akademisyenlerin eğitimini içermektedir (Al-Youbi ve Zahed 2020, s. 6-7). Kral Abdülaziz Üniversitesi aynı zamanda lisansüstü öğrenciler için çeşitli burs programları hazırlamış ve bu programlar sayesinde değişik ülkelerden öğrencileri kendine çekmeyi başarmaktadır (Al-Youbi ve Zahed 2020, s. 7).

Bu bölümde görüldüğü üzere akademik alandaki değişim programları dünyanın dört bir yanında mevcut bulunmakta ve çeşitleri ve sayıları gün geçtikçe artmaktadır. Akademik alanda değişim programlarına genel bir bakış sunduktan sonra, bir sonraki bölümde tezin kapsamı içerisinde değerlendirilen Erasmus Programı ve Türkiye tarafından yürütülen bir değişim programı olan Mevlana Programı, kendi ülkelerin eğitim sistemindeki yerleri, tarihsel gelişimi ve son olarak amaçları detaylı olarak anlatılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA'DA ERASMUS VE TÜRKİYE'DE MEVLANA ULUSLARARASI EĞİTİM DEĞİŞİM PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

Daha önceki bölümde görüldüğü üzere, eğitim değişim programları yıllar içerisinde artış göstermiş ve önem kazanmıştır. Bölgesel değişim programlarının yanı sıra, ulusal değişim programları da oluşturulmuştur ve sayılarına her gün bir yenisi eklenmektedir. Bu bölümde tezin konusu olan Erasmus ve Mevlana Uluslararası Eğitim Değişim Programları mercek altına alınmıştır. Erasmus ve Mevlana programları, öncelikle kısa bir program özeti ile sunulmuştur. Daha sonra Erasmus programının Avrupa Birliği içerisindeki yeri ve hangi stratejik noktalar, planlar ve prensipler üzerine kurulduğu ve şekillendirildiği anlatılmıştır. Mevlana Programının ise Türkiye'deki bulunan eğitim değişim programları arasındaki yeri anlatılmıştır. Daha sonra her iki programın tarihsel gelişimine yer verilmiştir. Son olarak ise Erasmus ve Mevlana Programlarının amaçları anlatılmıştır.

2.1. Erasmus Programı

Son düzenlenmiş hali ile Erasmus+ Programı olarak isimlendirilmiş olan program, AB'nin eğitim, öğrenim, gençlik ve spor programlarını desteklemek için meydana getirdiği geniş bir hibe programıdır. Bu program “Yurt dışında eğitim, öğretim, staj, profesyonel gelişim, yaygın öğrenme temelli gençlik aktiviteleri ile kurumlar arasındaki işbirliklerini desteklemektedir” (Türkiye Ulusal Ajansı 2021). Daha önce sadece akademik açıdan ülkeler arasında öğrenci ve akademisyen değişimi imkanı veren hibe programı, daha sonradan diğer programlarının da kendi bünyesine eklenmesi ile 2004 yılından itibaren Erasmus+ Programı haline gelmiştir.

Hayatboyu Öğrenme Programları bünyesinde yürütülmüş olan Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig programları ile Gençlik Programı ve 5 uluslararası işbirliği programı (Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink ve Sanayileşmiş Ülkelerle İşbirliği Programı) da dahil edilerek Erasmus+ Programı başlığı altında toplanıyor (European Commission 2021).

Bu hali ile daha önceden farklı çerçevelerde geliştirilen hibe programları artık tek bir çatı altında birleştirilerek başvuranlar için daha kolay bir başvuru süreci oluşturulmuştur. Erasmus Programı içerisinde hem AB ülkeleri hem de AB’de olmayan diğer bazı ülkeler dahil edilmiştir. Tüm liste göz önüne alınacak olursa gayet kapsamı geniş bir program olduğu sonucuna varılabilir. Programa dahil olan ülkeler şu şekildedir:

Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, Yunanistan... Norveç, İzlanda, Lihtenştayn, İsviçre, Makedonya ve Türkiye... Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova, Karadağ Cumhuriyeti, Sırbistan, Ermenistan, Azerbaycan, Belarus, Gürcistan, Moldova, Ukrayna, Rusya Federasyonu, Cezayir, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Libya, Fas, Filistin, Suriye ve Tunus... Bazı projeler için diğer dünya ülkeleri ile de ortaklık geliştirilmiştir (European Commission 2021).

Erasmus Programı birçok kişi için sadece öğrencilerin ve akademisyenlerin altı ay ve bir yıllığına yer değiştirmeleri programı gibi basite indirgenmiş olsa da, aslında Erasmus Programı’nın AB içerisinde çok önemli bir yeri vardır.

2.1.1. Erasmus programının AB içerisindeki yeri

Erasmus Programı’nın AB içerisindeki yerini anlayabilmemiz için, Erasmus Programı’nın dayandığı temelleri anlamak ve incelemek gerekmektedir. Ancak bu şekilde aslında AB’nin birçok alandaki stratejik amaçlarına hizmet ettiğini ve oluşturulan birçok aksiyon planının merkezinde yer aldığını anlayabiliriz. Erasmus+ Programı’nın temelini oluşturan stratejik amaçlar ve politikalar şunlardır: Avrupa Eğitim Alanı, Dijital Eğitim Aksiyon Planı, Avrupa Yeterlilik Çerçevesi, Avrupa Sosyal Haklar Programı, Avrupa Birliği Gençlik Stratejisi 2019-2027 ve son olarak Avrupa Birliği Spor Programı (European Commission 2021, s. 4). Bu bölümde bu programların içlerine kısa bir bakış atılarak, Erasmus Programı’nın AB içerisindeki yeri ortaya konacaktır.

Avrupa Eğitim Alanı, değişik ülkelerdeki eğitim sistemler arasında eğitim alan kişilerin kolaylıkla hareket edebilmelerini sağlamak, ülkelerde hayat boyu öğrenme

kültürünün geliştirilmesini ve benimsenmesini sağlamak ve son olarak eğitim ve öğrenim alanlarındaki kaliteyi en üst düzeye çıkarmak için tasarlanmıştır (European Commission 2021). Üye ülkelerin kendi müfredat programlarına ve eğitim sistemlerine saygı duyularak oluşturulmuş olan bu program, tüm üyeler arasında kabul edilmiş ortak vizyon üzerine kurulmuştur. Programın başarısı tamamen bu ortaklığa gösterilen iş birliği ve adanmışlık üzerine bağlıdır. Eğitim ve Kültür Komisyonu, Avrupa Eğitim Alanı'nın geliştirilmesi için altı farklı alanda yapılması gereken değişiklikler üzerinde vurgulama yapmıştır. Bu değişikliklerin, eşitlik, pozitif sonuçlar ve özellikle eğitim ve öğrenimin dayanıklılığı konularında büyük faydalar sağlayacağı düşünülmüştür (European Commission 2021).

AB tarafından 2020 yılında program hakkında yayınlanan ve 2021 yılında güncellenen bilgi formunda bu bölümler detaylı olarak anlatılmıştır (European Commission 2021). Bu bilgi formuna göre, bu altı ana bölüme göz atacak olursak, birincisi eğitim ve öğrenimin kalitesinin artırılmasıdır. Bu alanda temel yeteneklerin geliştirilmesi, hareketlilik ve iş birliği için işbirliğinin artırılması, hayat boyu öğrenme için yeterliliklerin ve dil yeteneklerinin desteklenmesi ve son olarak eğitim alanında Avrupa perspektifinin geliştirilmesi amaçlanmıştır (European Commission 2021). İkinci bölüm farklılıkların ve cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi iken, üçüncü bölüm çevreye duyarlı ve dijital geçişlerin sağlanmasıdır (European Commission 2021). Bu bölümde İklim koalisyonu için bir eğitim programı hazırlanması, eğitim alt yapısının çevreye duyarlı hale getirilmesi, çevreye duyarlı sürdürülebilirlik için eğitim programları oluşturulması ve son olarak dijital eğitim aksiyon planı oluşturulması amaçlanmıştır (European Commission 2021). Dördüncü bölüm, eğitimcileri kapsamaktadır ve bu alanda 25 tane Erasmus Öğretmen Akademileri'nin açılması, ulusal kariyer çerçevelerinin Avrupa standartlarına getirilmesi ve Avrupa Girişimci Eğitim Ödülleri Programının oluşturulması amaçlanmıştır (European Commission 2021). Beşinci bölüm, yüksek öğrenimi içermektedir ve bu alanda AB içerisinde yer alan tüm eğitim ve öğretim kurumlarının iş birliği içerisinde olması, Avrupa Diploma Programlarının geliştirilmesi, üniversitelerin iş birliği için bir yasal statü oluşturulması ve Erasmus+ Programı için bir telefon uygulaması geliştirilmesi amaçlanmıştır (European Commission 2021). Son olarak dahil edilen bölüm ise jeopolitik boyuttur

ve bu bölüm bir Avrupa yaklaşımının meydana getirilmesi, stratejik küresel partnerler arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi ve Erasmus+ Programı'nın uluslararası alandaki yerinin genişletilmesi amaçlanmıştır (European Commission 2021).

Komisyon bu program için takibi için 5 adet Avrupa düzeyinde takip edilmesi gereken hedef belirlemiştir. Bu hedefler, 15 yaşındaki kişiler arasındaki okuma-anlama, matematik ve fen bilimleri alanında zayıf başarı gösteren kişilerin oranının %15'den az olması, sekizinci sınıfı okumakta olan kişiler arasında bilgisayar okur yazarlığı konusunda zayıf başarı gösteren kişileri oranının yine %15'den az olması, okul öncesi eğitim programlarının katılımının en az %98 olması, 20-24 yaş arasındaki bireyler arasında lise eğitimi tamamlanmış kişilerin oranının en az %90 olması ve son olarak 30-34 yaş arası eğitim alan kişilerin ise en az %50'sinin yüksek öğrenim almasıdır (European Commission 2021, s.2).

Dijital Eğitim Eylem Planı'nın iki ana stratejik önceliği bulunmaktadır. Bunlardan ilki dijital eğitim ekosisteminin geliştirilmesidir. Bunun için alt yapının ve dijital araçların geliştirilmesi, dijital kapasitenin geliştirilmesi için gerekli planlamaların yapılması, dijital alanda yeterlilik kazanmış öğretmenlerin kazanılması ve son olarak yüksek kalite eğitim içeriklerinin bulunduğu kullanıcı dostu ve güvenli platformlarının oluşturulması ve bu platformların özel hayatın gizliliği ve etik standartlarına uygun olması gerektiği vurgulanmıştır (European Commission 2020, s.1). İkinci stratejik öncelik ise, dijital geçişin sağlanabilmesi için dijital alandaki yeteneklerin ve yeterliliklerin geliştirilmesidir (European Commission 2020, s.1). Bu önceliğin hayata geçirilmesi için, erken yaştan itibaren temel dijital yetenek ve yeterliliklerin geliştirilmesi, dijital alanında uzmanlar yetiştirilmesi için gerekli üst düzey yeteneklerin geliştirilmesi, ve son olarak dijital çalışma ve kariyer alanlarında kadınların ve kızların eşit temsiline sağlanması gerektiği vurgulanmıştır (European Commission 2020, s.1).

Avrupa düzeyinde dijital eğitim alanında işbirliğinin ve değişimin desteklenmesi de bu eylem planına dahildir. Üye ülkelerin dijital programlarının geliştirebilmeleri için gerekli çerçevelerin, araçların, rehberliğin ve teknik uzmanlığın sağlanması, en iyi uygulamaların diğer ülkeler ile paylaşılması ve tüm paydaşlar

arasında işbirliğini sağlanması için AB'ye büyük bir rol ve görev biçilmiştir (European Commission 2020, s.2). Yeni bir Avrupa Dijital Eğitim Grubu oluşturularak, bu grup ile ulusal ve bölgesel alanda dijital eğitim girişimlerinin ve aktörleri arasında bağlantıların kurulması ve değişim programları için yeni modellerin oluşturulması amaçlanmıştır (European Commission 2020, s.2).

Yeterlilik çerçeveleri, farklı ülkelerde var olan yeterlilikleri bir araya getirerek bunlar arasında düzenlemeler yapılmasına olanak sağlamaktadır. Birçok devlet kalkınmayı desteklemek için ve pazarda rekabet gücünün arttırmak için, yeterlilik çerçevesini ihtiyaçlarına göre planlamakta ve bu çerçeveleri politika aracı olarak kullanmaktadır.

Yeterlilik çerçevelerinin olumlu etkilerinin görülmesiyle birlikte, birçok ülke ve bölge, yeterlilik çerçevesi geliştirme ve uygulama çalışmalarına başlamıştır. Ülkelerin eğitim ve yeterlilik sistemlerinde gerçekleşen bu gelişmelere paralel olarak Avrupa Yeterlilikler Çerçevesinin (AYÇ) geliştirilmesine yönelik ilk çalışmalar 2004 yılının Ekim ayında başlatılmıştır. “Hayat Boyu Öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi” hakkındaki Tavsiye Kararı, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından 23 Nisan 2008 tarihinde resmi olarak kabul edilmiştir (MYK 2020, s.2).

Avrupa Yeterlilik Çerçevesi Dayanışma Grubu'na hem AB ülkeleri hem de AB'ye dahil olmasa da Avrupa Ekonomik Alanı'nda yer alan 3 ülke katılmıştır. “AYÇ Danışma Grubunda ayrıca Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi, Avrupa Mesleki Eğitim Geliştirme Merkezi (CEDEFOP), Avrupa Eğitim Vakfı (ETF), Avrupa düzeyindeki çatı kurumlar, sosyal taraflar ve paydaşların temsilcileri yer almaktadır” (MYK 2020, s.2). Bu şekilde, ulusal yeterlilik çerçevelerinin Avrupa standartlarına getirilmesi ve Avrupa'nın AYÇ çerçevesi ile ilişkilendirilmesi tavsiye edilmiştir.

AYÇ'nin hedefleri düşünüldüğünde öncelikle öğrenen ve çalışanların hareketliliğinin desteklenmesi amaçlanmıştır (MYK 2020, s.2). Bu şekilde öğrenen kişileri diğer ülkelerde işe alım süreçleri kolaylaşacak ve bu yeterliliklerin iş verenler tarafından yorumlanması da aynı şekilde kolaylaşacaktır. Avrupa içindeki hareketlilik de doğal olarak artış gösterecektir. İkinci olarak, bu programlara katılım sağlayan bireylere de fayda sağlaması amaçlanmıştır (MYK 2020, s.2). Üçüncü olarak, eğitim

ve öğretim veren kurumların da ortadaki engellerin kaldırılması ile birbirleri ile olan ilişkilerin ve iş birliğinin arttırılması hedeflenmiştir (MYK 2020, s.2).

Avrupa Sosyal Haklar Programı, üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, iş gücü pazarına giriş için eşit fırsatların sağlanmasıdır. Bu ana bölüm altında yer alan başlıkları şu şekildedir: Öncelikle, herkesin kaliteli eğitim ve öğretim programlarına ulaşım hakkının olması ve topluma entegre olmalarını sağlayacak yeteneklerin onlara sağlanması garantilenmelidir (Bonciu 2018, s. 66). İkinci olarak, işgücü pazarında cinsiyet eşitliğinin sağlanması için işe alım süreçlerinin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Aynı zamanda, kadınlar ve erkekler arasında eşit değerdeki işler için eşit ödemenin yapılması da sağlanmalıdır (Lörcher ve Schömann 2016, s. 49). Üçüncü olarak, her türlü cinsiyet, ırk, etnik köken, dini inanış, engellilik, yaş veya cinsel yönelim ayrımı olmaksızın herkesin işe girme, sosyal koruma, eğitim alma, ve tüm kamu hizmetlerinden yararlanabilmesi gerekmektedir (Bonciu 2018, s. 66). Son olarak, kişilerin eğitimleri biter bitmez veya işsiz kalmaları durumunda her türlü işe girmelerini sağlayacak desteğe sahip olması gerekmektedir (Lörcher ve Schömann 2016, s. 50).

İkinci ana bölüm ise, eşit çalışma şartlarının sağlanmasıdır. Bu bölüm içerisinde bulunan alt başlıklar ise şunlardır: Öncelikle çalışma koşullarında her türlü güvenliği sağlanması ve çalışan hareketliliği için her türlü eğitimin sağlanması gerekmektedir (Bonciu 2018, s. 67). Tüm çalışanlar, insan onuruna yakışan düzeyde çalışmalarını sağlayacak maaşlar almalıdır. Bir insanın bulunduğu ekonomik ve sosyal koşulların ışığında kendisini ve ailesinin geçindirebileceği asgari ücret limitleri belirlenmelidir (Bonciu 2018, s. 67). Üçüncü olarak, işten çıkarma durumlarında, çalışanlar belirli kanunlar ile koruma kapsamına alınmalıdır. İşe girişlerde ve işten çıkarma durumlarında ise, çalışanlar hakları ve işten neden çıkarıldıkları konusunda bilgilendirilmelidir. İşten çıkarılma durumlarında, çalışanların bu sebeplerin haklılığı konusunda isterlerse başvurabilecekleri makamlar bulunmalı ve bu alanda düzenleme yapılarak işçi hakları korunmalıdır (Lörcher ve Schömann 2016, s. 46). Tüm ülkeler arasında sosyal diyalog kurulmalı ve bu sosyal diyaloga hem işçiler ya da işçi temsilcileri dahil edilmelidir (Bonciu 2018, s. 67). Ebeveynler ve aile bireylerine bakma sorumluluğu olan kişiler gerektiğinde işten izin alma, esnek çalışma

programlarına katılma ve gerektiğinde bakım hizmetlerine ulaşma hakkına sahip olmalıdır. Kadınlar ve erkekler için bakım sorumlulukları için eşit haklar verilmeli ve her iki cinsiyetin de bu hakları kullanmaları desteklenmelidir (Bonciu 2018, s. 67). Çalışanların her türlü güvenli bir çalışma ortamına sahip olması gerekmektedir ve özel bilgileri koruma altında olmalıdır (Lörcher ve Schömann 2016, s. 46).

Bu programın üçüncü ana bölümü ise sosyal koruma ve katılımdır. Bu bölümün alt başlıkları ise şu şekildedir: Öncelikler, çocuklar okul öncesi eğitim hakkına ve kaliteli bakım alma hakkına sahip olmalıdır. Çocuklar fakirlikten korunma hakkına sahiptir ve dezavantajlı konumlardan gelen çocuklar için eşit fırsatların sağlanması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır (European Commission 2021, s. 19). Tüm çalışanlar, çalıştıkları iş türü ve çalıştıkları zaman gözetmeksizin sosyal korumaya sahip olmalıdır. İşsizlik durumunda, işsiz kalan çalışanlar tekrardan iş bulabilmeleri için gerekli kamu iş bulma kurumlarından yardım alma hakkına sahip olmalıdır (European Commission 2021, s.19). Asgari ücret, insanların hayatlarının farklı zamanlarında insan onuruna yakışır düzeyde yaşamasına olanak sağlanmalıdır ve asgari ücret çalışanların iş gücüne dahil olmaları için onları teşvik eder durumda olmalıdır (European Commission 2021, s. 20). Çalışanlar ve serbest meslek sahipleri emekli olduklarında hayatlarına devam etmeleri için gerekli emekli maaş programları uygulanmalıdır ve yaşlılar insan onuruna yakışır bir şekilde yaşamaları için kendilerine gerekli kaynaklar sunulmalıdır (European Commission 2021, s.20). Herkesin istedikleri zaman bütçelerine uygun sağlık hizmetlerine ulaşabilmesi gerekmektedir. Engelli kişilerin de iş hayatına ve topluma katılımların sağlanması için gerekli düzenlemeler yapılmalı ve onların hayatlarını idare edebilmesi için gelir kazanmalarına olanak sağlanmalıdır (European Commission 2021, s. 21). Herkesin gerektiğinde kendi evlerinde uzun süreli ve kaliteli bakım hizmeti alma hakkına sahip olması gerekir (European Commission 2021, s. 21). Evsizlere barınma ve yardım olanakları sağlanmalıdır (European Commission 2021, s.22). Ve son olarak, herkesin su, hijyen, ulaşım ve digital iletişim gibi temel hizmetlere ulaşım hakkına sahiptir ve ihtiyacı olanlara bu hizmetlere ulaşabilmeleri için yeterli destek sağlanmalıdır (European Commission 2021, s. 22).

Avrupa Gençlik Stratejisi, 2019 ve 2027 yılların arasındaki Avrupa gençliği iş birliği politikaları için oluşturulmuş bir çerçevedir. Avrupa gençliği iş birliği, gençliğin potansiyelinin ortaya koyması için oluşturulmuştur. Dolayısıyla, demokratik hayata gençliğin katılımını desteklemekte ve tüm gençlerin sosyal topluma katılması için her türlü imkanın ve kaynağın sağlanmasını garanti altına almayı amaçlamaktadır (European Council 2021). Bu program çerçevesinde geliştirilen ana eylemler şunlardır: Farklı alanlardaki politikalar arasında işbirliğinin geliştirilmeli ve Avrupa Birliği içerisinde gençlerin sesi yükseltilmelidir; AB'nin gençler için yaptıkları harcamalar takip edilmelidir; dezavantajlı gençlere daha fazla önem veren ve onları odağına alan yeni bir Avrupa Gençlik Diyalog programı oluşturulmalıdır; gönüllülüğün ve hareketliliğin önündeki engeller kaldırılmalıdır; informal eğitim yöntemlerini de dikkate alan yeni bir gençlik iş gündemi oluşturulmalıdır ve Avrupa Birliği gençlik politikaları ve Avrupa Birliği Programları (örneğin Erasmus +) arasındaki bağlantılar güçlendirilmelidir (European Council 2021).

Özellikle gençlerin toplumsal hayata katılımlarının artırılması ve demokratik katılımların artırılmasını amaçlayan bu yeni strateji programında, eskiden olmayan yeni amaçlar da eklenmiştir (European Council 2021). Bu eklenen amaçlar, gençlerin kendi hayatlarının mimarı olmalarının ve değişen dünya ile baş etmelerini sağlayacak yaşam yeteneklerine sahip olmalarının sağlanması, Avrupa Birliği değerleri ve kimliğinden ilham alarak Avrupa toplumunun gençlerin pozitif değişim getirmelerinin ve gençlerin aktif vatandaş olmalarının teşvik edilmesi, gençlerin toplumdan uzaklaştırılmasının önüne geçilmesi, gençler ile diyalog kurularak onların politik kararlarına dahil edilmesi ve ihtiyaçlarına cevap verilmesidir (European Council 2021).

Tüm amaçlar göz önüne alınarak, gençlik işbirliği politikası şu eylemleri alma kararı almıştır (European Council 2021): Demokratik hayata gençlerin katılımı desteklenecektir. Gençler arasında gönüllü işbirliği, öğrenim hareketliliği ve kültürlerarası anlaşmanın desteklenmesi için AB arasında gençlik değişim programları desteklenerek gençler arasında bağlantı kurulacaktır. Gençlerin güçlendirilmesi ve seslerinin arttırılması sağlanacaktır. Bu amaçla özellikle dezavantajlı gençlere destek çıkan Erasmus+ Gençlik Programına daha fazla önem verilecektir. Tüm bunlar yapılır

iken, özellikle gençlerin hayatını değiştiren dijital teknolojilere önem verilecek ve oluşturulan politikalar gençlerin bu sebeple karşılaştığı fırsatlara ve zorluklar göz önüne alınarak şekillendirilecektir.

AB Spor Programı, üye ülkelerin spor aktivitelerin ile ilişki her türlü şiddet ve toleranssızlık gibi sorunları çözmek için attıkları adımlara destek olmak, Avrupa Birliği spor alanındaki eksik verilerin oluşturulmasını sağlamak, Avrupa’da spor alanında karşılaşılan dolandırıcılık ve doping gibi uluslararası sorunlara çözüm bulmak gibi bir hedefe ve amaca sahiptir (Correia 2011, s. 4-5). Bu program aynı zamanda, Avrupa 2020 Stratejisi’nde belirtilen işe alım ve hareketliliğin artırılması, spor aracılığı ile sosyal katılımın desteklenmesi, eğitim ve öğrenimin ve fiziksel aktivitelerin Avrupa standartlarına getirilmesi hedeflerine katkı sağlaması amacıyla oluşturulmuştur ve sporun ekonomik bir araç olarak ele alınması bu konuda önemli bir gelişimi kapsamaktadır: “Sporun ekonomik boyutu konusunda, Avrupa Komisyonu’nun vurguladığı dört temel konu bulunmaktadır. Bunlar; bilimsel verilere dayalı politika yapımı, sporun sürdürülebilir finansmanı, spora AB devlet yardımı kurallarının uygulanması, bölgesel kalkınma ve istihdam edilebilirliktir” (Taş et al. 2013, s. 142).

Spor alanında bulunan tüm paydaşların arasında değişim ve diyaloğun kurulacağı bir platform görevi görecektir. Bu platform sayesinde sadece en iyi uygulamalar değil aynı zamanda spor sektörü ile ilgili kanunlar hakkında bilgileri yayılması sağlanacaktır (EU Office European Olympics Committee 2021). Spor programı son olarak daha önceden var olan hayat boyu öğrenme, sosyal katılım, araştırma ve teknolojik destek, gençlik, vatandaşlık, ve halk sağlığı gibi programlara destek sağlayacak ve onlarla işbirliği içinde olacaktır (Correia 2011, s.6).

Tüm bu programlar Erasmus+ programının temel prensipleri olarak göz önüne alındığında, Erasmus+ programının AB şeması içerisinde ne denli önemli bir konuma sahip olduğunu anlamak mümkündür. Sadece bir hibe olmasından ziyade, AB’nin değişik alanlardaki politikalarına ve stratejilerine hizmet etmekte ve AB’nin kendisini adadığı hakların ve değerlerin benimsenip geliştirilmesinde önemli bir araç haline gelmektedir.

2.1.2. Erasmus programının gelişimi

AB 1950’lerde kuruluşunun ardından eğitimsel konulara sadece mesleki eğitimler ve eğitimden iş alanına geçiş süreci olarak dikkate almıştır. Ancak 1970’lerde Avrupa gündemine yüksek eğitimin dahil edilmesi ile beraber, alınan ilk aksiyonlardan bir tanesinin amacı öğrenci hareketliliğinin desteklenmesi oldu. Bu amaç çerçevesinde, 1976 yılında “Ortak Çalışma Programları” kuruldu ve bir on yıl kadar aktif olarak çalıştı. Bu “Ortak Çalışma Programları”, bir yıla kadar öğrenci değişimleri yapan departmanlar arasında bir ağ kurulmasına finansal destek sağladı ve ayrıca bu programlara katılan öğrenciler için fonlar oluşturdu (Smith 1979). Ortak Çalışma Programlarının, yüksek eğitim ve öğretim kurumları arasında öğrenci değişimlerini sağlayan departmanlar için son derece verimli akademik ve idari ortamın oluşmasında başarılı oldu (Dalichow and Teichler 1986).

1980li yılların başlarında, Avrupa entegrasyon süreci durma noktasına geldi. 1970lerin ortalarından itibaren ekonomik durmanın yanı sıra, Avrupa Topluluğu aynı zamanda bir politik krizi yaşamaya başladı ve Avrupa Parlamento seçimlerine katılım 1984 yılında seçimlerde ciddi derecede düştü (Blitz 2003, s. 197). Dolayısıyla, Avrupa Topluluğu’nun vatandaşları kısa sürede Avrupa Topluluğu’nun varlığını ve ne kadar gerekli olduğunu sorgulamaya başladılar (Benjamin et al. 2013, s. 22). Bunların önünü kesmek amacıyla, 1984 yılında Avrupa Topluluğu, vatandaşların Avrupa entegrasyonuna dahil olmaları amacıyla yeni bir yola girdi. 1985 yılında komite oluşturularak bu komiteye, Avrupa kimliğinin oluşturulması için oluşturulan tavsiyelerin değerlendirilmesi görevi verildi. O değerlendirme raporu içinde, birkaç tavsiye de yüksek eğitim ve öğretim kurumlarını içermekteydi (Benjamin et al. 2013, s. 23). Daha önceden var olan Ortak Çalışma Programı’nın daha da genişletilmesi ve AB ülkeleri arasında öğrenci hareketliliğinin geliştirilmesi, dil yeteneklerinin ve Avrupa çalışmalarının geliştirilmesi gerekliliği bildirildi (Benjamin et al. 2013, s. 23).

Ancak her ne kadar bu rapor, Erasmus Programı’nın başlangıcı olarak kabul edilse de, aslında Erasmus’un ortaya konulmasında destek olan başka faktörler de vardı. 1980lerin ortalarından itibaren Avrupa Topluluğu içerisinde öğrencilerin hareketliliğin sağlanması için zaten hazırda bir istek ve arzu bulunmaktaydı. 1984

yılında toplanan Avrupa Parlamentosu'nda üye ülkeler arasında işbirliğinin sağlanması için finansal desteğin gerekliliği konusuna değinilmişti (Benjamin et al. 2013, s. 24). Yasal ve politik süreçler de böyle bir programın oluşturulması için zaten hazırda bulunmaktaydı (Benjamin et al. 2013, s. 25). 1987 yılında Erasmus Programı başlatıldı. Bu program, Avrupa yüksek eğitim ve öğretim kurumlarının kalitesinin artırılmasını ve onların kapsamının genişletilmesini amaçladı. Programların başlatılmasından kısa bir süre sonra, bu program Avrupa eğitim programları arasında en çok bilinen program oldu. 1995 yılında Socrates Programı'nın oluşturulması ile beraber, öğrencilerin hareketliliğinin ve yüksek eğitim ve öğretim kurumları arasında uluslararası işbirliğinin oluşturulması için yeni bir adım atılmış oldu (Teichler 2002, s. 14). Socrates Programı, 1997 ve 1998 yıllarında diğer tüm eğitim programlarını bir araya getirerek bir şemsiye görevi gördü. Erasmus Programı da Socrates Programı'nın bir alt programı olarak yer aldı. Erasmus Programı genişletilerek, öğrencilerin hareketliliğinin yanı sıra aynı zamanda eğitimcilerin hareketliliğinin ve müfredat yeniliklerinin geliştirilmesi için adımlar atılmaya başlandı (Teichler 2002, s. 14).

Avrupa'da Erasmus ve Socrates gibi programlarının ortaya konulması ile 1998 yılı ile Bologna Süreci başlatıldı. Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere'nin dahil olduğu bu süreç sonunda Sorbonne Bildirisi yayımlandı. Sorbonna Bildirisi, 1999 yılında tüm Avrupa ülkelerinin yüksek öğretimden sorumlu bakanları tarafından imzalanarak Bologna Bildirisi'ne dönüştü. Bologna Bildirisi'nde belirtilen hedefler şunlardır:

1. Kolay anlaşılır ve birbirleriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve/veya dereceleri oluşturmak (bu amaç doğrultusunda Diploma Eki uygulamasının geliştirilmesi).
2. Yükseköğretimde Lisans ve Yüksek Lisans olmak üzere iki aşamalı derece sistemine geçmek.
3. Avrupa Kredi Transfer Sistemini (European Credit Transfer System, ECTS) uygulamak.
4. Öğrencilerin ve öğretim görevlilerinin hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak.
5. Yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağını oluşturmak ve yaygınlaştırmak.
6. Yükseköğretimde Avrupa boyutunu geliştirmek (Göksan et al. 2011, s. 192).

2001 yılında Prag'da yapılan toplantıda 32 Avrupa ülkesinin onayı ile Bologna Bildirisi'ne ek olarak 3 hedef daha belirtilmiştir. Bu hedefler, “7. Yaşam boyu öğrenimin teşvik edilmesi, 8. Öğrencilerin ve yükseköğretim kurumlarının sürece aktif katılımının sağlanması, 9. Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın cazip hale getirilmesi” dir

(Göksan et al. 2011, s. 192). 2003 yılında ise “Avrupa Araştırma Alanı (European Research Area, ERA) ile Avrupa Yükseköğretim Alanı (European Higher Education Area, EHEA) arasında bir sinerji kurmak ve doktora çalışmaları” hedefi eklenerek toplam on hedef olarak tamamlanmıştır (Göksan et al. 2011, s. 192). 2005 yılında yapılan konferansta toplam üye sayısına yeni üyelerin katılımı ile, bu programa toplum 45 ülke dahil olmuştur. 2005, 2007 toplantıları ardından, 2009 yılında yeni bir toplantı yapılmış ve son 10 yıllık gelişme değerlendirilmiş ve sonraki 10 yıl için hedefler belirlenmiştir. 2009 ve 2010 yılında yapılan toplantıların özellikle üzerinde durulduğu noktalar, dünya çapındaki ortaklarla işbirliğinin artırılması ve Avrupa Yükseköğretim Alanı’nın genişletilmesi ve dezavantajlı gruplar için eşit şartlar sağlanmasıdır (Keeling 2006, s. 218). Bologna süreci yıllar içerisinde farklı ülkelerin dahil olması ile daha da büyümüş ve Erasmus programının bugünkü haline doğru gelişmesini sağlamıştır.

Tablo 1: Bologna Süreci’ne Üye Olan Ülkeler ve Katılım Tarihleri

<u>1999 Bologna Konferansında Bolonya Sürecine katılan 29 ülke:</u> Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve İrlanda
<u>2001 Prag Konferansında Bolonya Sürecine katılan 4 ülke:</u> Hırvatistan, Kıbrıs, Lihtenştayn ve Türkiye
<u>2003 Berlin Konferansında Bolonya Sürecine katılan 7 ülke:</u> Arnavutluk, Andora, Bosna-Hersek, Vatikan Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Sırbistan-Karadağ ve Makedonya
<u>2005 Bergen Konferansında Bolonya Sürecine katılan 5 ülke:</u> Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova ve Ukrayna
<u>2007 Londra Konferansında Bolonya Sürecine katılan 1 ülke:</u> Karadağ
<u>2010 Budapeşte-Viyana Konferansında Bolonya Sürecine katılan 1 ülke:</u> Kazakistan

Kaynak: Göksan et al. 2011, s. 194.

2014 yılı, Erasmus Programı için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Erasmus+ Programı, kapsamında aktiviteleri genişletmiştir. Erasmus+ Programı, 2014-2020 dönemi içinde arasında yaklaşık 14.7 milyar Avro bütçesi ile beraber, 39 ülkeden yaklaşık 4 milyon kişiye ulaşmıştır (Mizikacı ve Arslan 2019, s. 766). Avrupa ve ötesindeki bireyler, kurumların, organizasyonların ve genel olarak toplumun

geliştirilmesi, eşitliğin, refahın ve sosyal katılımın arttırılmasını amaçlamıştır. Diğer amaçların halen korunmasına rağmen, öğrenci hareketliliğine daha fazla önem verilmiştir. Özellikle verilen bu önemin arkasında farklı sebepler bulunmaktadır. Bu sebepler arasında, ekonomik, sosyal ve politik açıdan farklı alanlardaki partnerlerin eğitim ve araştırma alanında desteğe ihtiyaç duyması (Mizikacı ve Arslan 2019, s. 766). Öğrenci ve akademisyenlerin, araştırmacıların belli alanlardaki hareketliliğin, özellikle bilim ve teknoloji alanındaki küresel gelişmesi için çok önemli olan yüksek öğretim ve araştırmanın iyileştirilmesi için atılacak adımlardan bir tanesidir (Mizikacı ve Arslan 2019, s. 767).

2020 yılında ise Erasmus+ programının çerçevesi daha da belirginleşmiştir. Bu çerçevenin toplam temel 5 ayağı bulunmaktadır. Öncelikle Erasmus+ programının kapsayıcılığı arttırılmıştır. Daha az fırsat sahibi olan insanlara, farklı kültürel, sosyal ve ekonomik çevrelerden gelen insanlara, kırsal ve uzak kesimlerde yaşayan insanlara sağlanan imkanlar arttırılmıştır (European Commission 2021). Yenilikler arasında daha küçük yaştaki öğrencilerin ve yetişkinlerin değişim programlarına katılması, gençlik organizasyonların, spor kulüplerinin ve okulların dahil edilmesi, üçüncü dünya ülkelerini kapsayacak şekilde programa daha da uluslararası kimlik kazandırılması, ve son olarak değişim programlarının spor ve meslekli eğitim kurumlarına doğru genişletilmesi vardır (European Commission 2021). İkinci temel ayak ise programın dijital ortama aktarılmasıdır (Fumasoli ve Rossi 2021, s. 14). Özellikle 2020 yılında yaşanan pandemi sonucunda önemi daha da ortaya çıkan dijital eğitim platformlarına, program çerçevesine ve özellikle Dijital Eğitim Eylem Planı ile doğru orantılı olarak hız kazandırılmıştır. Online eğitim ile kısa süreli fiziksel hareketliliği birleştiren yeni modeller ortaya konulmuştur (Maciejewska 2018, s. 354). Üçüncü ayağı olarak, çevreye duyarlı hale getirilebilmesi için, program aracılığı ile sürdürülebilir ulaşım şekillerini kullanan katılımcılara destek eklenmiştir. Ayrıca, çevre konularına duyarlılığı arttıracak projeler için fonlar oluşturulmuştur (Fumasoli ve Rossi 2021, s. 14). Dördüncü ayağı ise gençlere yeni imkanların sağlanmasıdır. Bu sağlanan imkanlar arasında, gençlerin Avrupa’da gezmelerini ve kültürel kaynaşmaları sağlayan bir tren bileti uygulaması ve gençlik katılım aktivitelerinin desteklenmesi aracılığıyla, gençlerin demokratik hayata katılımlarını arttırmalarını, Avrupa değerleri ve temel

insan hakları konusunda farkındalık kazanmalarını, ve son olarak gençlerin her düzeydeki karar alma mekanizmalarına dahil olması amacıyla değişim ve işbirliği fırsatlarının artırılması yer almaktadır (European Commission 2021). Programın son ayağı ise, özellikle pandemi bağlamında okullara, yüksek öğretim kurumlarına, mesleki eğitim kurumlarına, gençlere, akademisyenlere, gençlik ve spor organizasyonlarına, sivil topluma ve diğer tüm paydaşlara hareketlilik açısından destek verilmesidir (European Commission 2021). Tüm bu süreç sonucunda 2021 yılında uygulamada olan Erasmus+ Programına ulaşılmıştır.

2.1.3. Erasmus programının amacı

Erasmus Programı'nın amacını genel ve spesifik amaçlar olarak ikiye ayırabiliriz. Genel amaçlar, hayat boyu öğrenmenin desteklenmesi, Avrupa ve diğer bölgelerde eğitim, öğretim, gençlik ve spor çalışmalarında yer alan bireylerin desteklenmesi, sürdürülebilir büyümeye katkıda bulunulması, iş imkanlarının artırılması, yenilikler için uygun ortamın hazırlanması, Avrupa kimliğinin ve aktif vatandaşlığının güçlendirilmesidir. Erasmus+ Programı aynı zamanda eğitim ve gençlik alanındaki diğer stratejik programlara ve çalışmalara destek olmak üzere tasarlanmıştır (European Commission 2021).

Spesifik amaçlar olarak ise, programın amaçları üç ana gruba ayrılabilir (European Commission 2021). İlk grup, bireylerin ve grupların öğrenme hareketliliğine destek verilmesi ve kurumlar ve bireyler arası işbirliğinin artırılmasıdır; ikinci grup, resmi olmayan eğitim alanlarında da hareketliliğe destek olunması ve kurumlar ve bireyler arası işbirliğinin artırılmasıdır; üçüncü grup ise, spor alanında görev yapan görevlilerin ve sporcuların hareketliliğe destek olunması ve kurumlar ve bireyler arası işbirliğinin artırılmasıdır (European Commission 2021).

2.2. Mevlana Programı

Mevlana Programı, Türkiye'de yer alan yurtiçi yükseköğretim kurumları ile yurt dışındaki yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve akademisyen değişimine imkan sağlayan bir programdır (YÖK 2011, s. 3). Bu programa katılmak isteyen

öğrenciler en az bir dönem ve en fazla ise iki dönem olmak üzere, öğretim elemanları ise en az 1 hafta ve en fazla 3 ay olmak üzere dünyadaki yükseköğretim kurumlarına giderek eğitim alabilir veya eğitim verebilirler ve dünyanın değişik yerlerinde eğitim gören öğrenciler ve eğitim veren öğretim görevlileri Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarına gelebilir (YÖK 2011, s. 3).

Türkiye’deki yükseköğretim programları toplam üç farklı adet değişim programı bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi daha öncede bahsedildiği üzere Erasmus+ Programıdır. Diğer iki tanesi ise Farabi ve Mevlana isimli değişim programlarıdır. Farabi Programı,

Türkiye’deki üniversitelerde öğrenim gören ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki öğrencilerin ve öğretim üyelerinin karşılıklı protokollerle değişimine izin veren bir “Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Programı”dır. Farabi burslusu olarak programa katılabilir bir veya iki yarıyıl eğitim öğretiminizi Türkiye’deki başka bir üniversitede sürdürebilirsiniz. 2008 yılından bu yana aktif olan Farabi Değişim Programı bugün çok sayıda üniversiteyi kapsamı içine almıştır (YÖK 2021).

Mevlana Programı ise 2011 yılında, Erasmus ve Farabi programlarına ek olarak başlatılmıştır. Diğer değişim programlarından farkı ise herhangi bölgesel bir kısıtlama olmaması ve dünyadaki her yükseköğretim kurumları arasındaki hareketliliğin desteklenmesidir (YÖK 2011, s. 3). Mevlana Programı, Erasmus’un aksine bir ulusal projedir. Özellikle akademisyenlerin eğitim yöntemlerini, tecrübelerini, yeteneklerini, bilgi birikimlerini arttırmasında ve profesyonel gelişimlerine katkı bulunmak amacı ile oluşturulmuştur (Aşkın ve Ayan 2015, s. 26).

2.1.4. Mevlana programının gelişimi

Türkiye özellikle 21. Yüzyılda politik, ekonomik, ticari ve dış politika alanlarında daha aktif bir rol almaya ve aktif bir aktör olmaya başlamıştır. Tüm bu alanlarda yükseköğretim eğitimin ve araştırmanın önem kazanması da, Türkiye’nin eğitim alanındaki gelişmelere daha fazla ilgi göstermesi ile sonuçlanmıştır. Türkiye yükseköğretim kurumlarının yapısını da, kendi kısa, orta ve uzun vadeli amaçlarına göre yeniden şekillendirmiştir (Ünal 2018, s. 117). Türkiye’nin 1995’te Hizmet Ticareti Genel Antlaşması (GATS) üyesi olması ile beraber, eğitimde ilkökul, orta

okul ve diğer düzeydeki okullarda ve yükseköğretim kurumlarında gerekli değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. 2001 yılında Türkiye Bologna Süreci'ne dahil olmuştur. Bu sürecinin, yükseköğretim kurumlarında lisans, yüksek lisans ve doktora olarak 3 adımlı bir yükseköğretim sisteminin daha öncesinde Türkiye'de var olması, Türkiye'nin Bologna Süreci'ne dahil olması oldukça kolaylaştırmıştır (Mavi 2017, s. 112). 2004 yılında, Türkiye Lizbon Antlaşması'nı imzalamış ve bu antlaşma 2007 yılında yürürlüğe girmiştir. Antlaşma bağlamında, ulusal regülasyonlarda yüksek eğitim diplomasının geçerliliği üzerine gerekli çalışmalar yapılmıştır. Aynı zamanda Türkiye'deki birçok üniversite Lizbon Antlaşması'na bağlı olarak kredi sistemlerini Avrupa'nın eğitim kredi sistemine uyarlamıştır (Mavi 2017, s. 112). Türkiye Erasmus+ programında aktif olarak yer alır iken ve ayrıca kendi sınırları içerisinde Farabi Programı başlattıktan sonra, Mevlana Değişim Programı'nı 2011 yılında başlatma kararı almıştır. "23 Ağustos 2011 tarih ve 28034 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelik ile birlikte yurt dışındaki yükseköğretim kurumları ile ülkemizdeki yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişiminin önü açılmıştır" (YÖK 2011, s.5). 2014-2015 yılında ek bir karar alınarak, daha önceden hiçbir ayırım gözetmeyen Mevlana Programı, ikilik oluşturmamak adına Erasmus+ dahilinde olan ülkeleri Mevlana Programı kapsamından çıkarmıştır (YÖK 2011, s.5). Pandemi döneminde 2020 ve 2021 yıllarında değişim programlarına mecburen ara verilmiştir.

2.1.5. Mevlana programının amacı

Mevlana Programı'nın en basit çerçevede amacı, yurt içi ve yurt dışındaki yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim görevlisi akışını ve hareketliliğini sağlamaktır. Ancak elbette bu programın arka planında amaçlanmış başka hedefler de bulunmaktadır. Bu hedefler şunlardır:

- Türkiye'yi yükseköğretim alanında bir cazibe merkezi haline getirmek,
- Yükseköğretim kurumlarımızın akademik kapasitelerini artırmak,
- Yükseköğretimin küreselleşme sürecine katkıda bulunmak,
- Türkiye'nin zengin tarihsel ve kültürel mirasını küresel düzeyde paylaşmak,
- Kùltürler arası etkileşimin artmasıyla, farklılıklara saygı ve anlayış kültürünün zenginleşmesini sağlamaktır (YÖK 2011, s. 5).

Ayrıca Türkiye’de yeterlilik düzeyi ve yetenekleri yüksek öğrenci popülasyonu geliştirmek de bu amaçlara ek olarak sayılabilir. Dolayısıyla, Mevlana Programı hem bu programdan faydalananak öğrenciler hem de akademisyen için amaçlar belirlemiştir. Programdan öğrencilerin alması beklenen faydalar şu şekildedir:

Mevlana Değişim Programı ile Türkiye’den farklı bir ülkede eğitim alma fırsatını yakalayan Mevlana öğrencileri; uluslararası alanda kendilerini ifade etmede çok yönlü, analitik ve karşılaştırmalı bakış açısına sahip olacaklardır. Program kapsamında yurt dışına gidecek bu öğrenciler, edinecekleri akademik deneyimin yanı sıra gittikleri ülkenin kültürlerini yerinde tanıma olanağı bulacaklardır. Yeni arkadaşlar edinen, yabancı dil seviyesini geliştiren bu öğrenciler; akademik hayatlarının bir bölümünü yurt dışında geçirerek edindikleri tecrübe sayesinde kariyer planlarına ulaşma süreçlerinde de önemli bir avantaj kazanacaklardır (YÖK 2011, s. 8).

Aynı şekilde, akademisyenlere de ayrıca faydası olacağı konusunda bir inanç vardır. Bu faydalar da program çerçevesinde belirlenmiştir. YÖK’ün bildirgesine göre, Mevlana Programı’na katılan akademisyenler, “farklı akademik bakış açıları kazanarak çalışmalar yapma ayrıcalığını yakalayacaktır. Akademik işbirliğini ülkelerine döndükten sonra da devam ettirerek çeşitli konferans, proje ve seminerlerle karşılıklı etkileşimin devam etmesini sağlayacaklardır” (2011, s. 8). Dolayısıyla, Mevlana Programı’nın hem bireysel, hem sektörel hem toplumsal hem de küresel düzeyde faydalar vermesi beklenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERASMUS+ VE MEVLANA PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Genel açıdan bakılacak olursa, Erasmus+ Programı ve Mevlana Programı birbirine benzer iki değişim programıdır. Türkiye Cumhuriyeti büyük bir adım atarak akademik alandaki ikili ortaklıkların ilerisine geçmiş ve uluslararası değişim programı oluşturmuştur. Her iki program da hem birer organizasyon programı hem de birer hibe programıdır. Fakat en bariz olarak görebileceğimiz fark, bir tanesi Türkiye Cumhuriyeti tarafından son 10 yılda başlatılmış bir program iken, diğeri bir bölgesel güç olan AB tarafından finanse edilen uluslararası alandaki en ünlü değişim programı olmasıdır. Ancak bu bölümde bu bariz farkın ve benzerliğin ötesine geçilerek detaylı bir karşılaştırma yapılacaktır. İki program birbirleri ile sırasıyla kapsamaları ve başvuru koşullar, finansal uygulamalar, katılımcılar ve son olarak öğrencilerin seçim trendleri bakımından dört farklı alt bölümde ayrı ayrı incelenecek ve aralarındaki farklılıklar ve benzerlikler tartışılacaktır.

3.1. Erasmus+ ve Mevlana Programlarının Kapsamının ve Başvuru Şartlarının Karşılaştırılması

Daha önceden de programların genel anlatımlarından anlaşılağı üzere, Erasmus+ Programı ve Mevlana Programı birbirlerinden kapsam olarak çok farklı programlardır. Artık Erasmus+ Programı, sadece öğrenci ve akademisyen değişim programı olmaktan çok ileri bir boyuta taşınmıştır. Bu açıdan bakıldığında, Erasmus+ Programının tamamı ile Mevlana Programının karşılaştırılması çok mantıklı ve faydalı olmayacağından, bu bölümde Erasmus+ Programının sadece alt basamaklarından bir tanesi olan yükseköğretim öğrencileri ve akademisyenler göz önüne alınacaktır. İki program incelemesinin sağlıklı olabilmesi için ana kaynak olarak kendi resmi websitelerinde yayınladıkları program tüzükleri kullanılmıştır. Erasmus+ Programı'nın program tüzüğünün son hali 2021 yılında, Mevlana Programı'nın Yönetmeliği ise 2011 yılında yayınlanmış; fakat 2019 yılında Proje Bazlı Projelerin eklenmesi ile birkaç küçük ekleme yapılmıştır.

Erasmus+ Programı içerisinde, hareketlilik projesi olarak nitelendirilen yükseköğretim öğrenci ve çalışanları için oluşturulmuş bir hareketlilik programı bulunmaktadır. Bu projede, kısa dönem, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki öğrencilerin fiziksel veya dijital eğitimle harmanlanmış karışık eğitim modelleriyle hareketlilik kazanmasını desteklenmektedir (Küçükçene ve Akbaşlı 2021, s. 158). Öğrenciler ya partner bir üniversitede eğitim alabildikleri gibi isterlerse bir şirkette, bir araştırma enstitüsünde, bir laboratuvarında, bir organizasyonda veya alanları ile ilgili herhangi bir iş yerinde staj yapabilirler (European Commission 2021, s.14). Başka bir yöntem de öğrencilerin eğitim programlarını bir staj ile birleştirerek öğrenme fırsatlarını arttırabilmeleri ve kendilerini daha çok sektöre doğru hazırlayabilmeleridir. Uzun dönem fiziksel hareketlilik kesinlikle desteklenir iken, özellikle farklı kesimlerden gelen öğrencilerin kendi özel durumlarından ötürü dezavantajlı duruma düşmemeleri için onlara uygun daha esnek programların oluşturulması gerektiği kararına varılmıştır (Cairns 2019, s.143). Öğrencilerin yanı sıra, Erasmus+ hareketlilik projesi sadece öğrencilerin değil aynı zamanda yükseköğretim kurumlarında eğitim veren akademisyenlerin ve idari çalışanların ve hatta isterlerse iş hayatında istihdam edilmiş kişilerin de farklı yükseköğretim kurumlarında eğitim vermelerine imkan sağlamaktadır (European Commission 2021, s.14).

Öncelikle bu projeye dahil olmak isteyen organizasyonlar ve katılımcı yükseköğretim kurumları, hareketlilik projesine başvuru yapmadan önce bu kurumlar Program ülkelerinden birinde yer almaları ve Erasmus Yüksek Öğretim Antlaşması'nı imzalamış olmalıdır (Tylsar et al. 2019, s. 24). Bu antlaşmayı imzalayan kurumlar, yükseköğretim kurumları içinde hareketli öğrenciler için gerekli tüm çalışmaları ve değişimleri yapacaklarını taahhüt ederler (European Commission 2021, s.30). Programda yapılan değişimler ve gelen önceliklerle bağlantılı olarak, bu antlaşmanın prensiplerinin uygulandığının kanıtlanması gerekir. Bu prensiplerden bir tanesi, yurt dışında edilen eğitim döneminin sonuçlarının otomatik ve tamamen kendi üniversitelerinde geçerli olması ve tanınmasıdır (Tylsar et al. 2019, s. 24). Aynı zamanda katılmak isteyen kurumlar bu bildirgenin koşulları olan sürdürülebilir uygulamaları kullanacağını ve dijital uygulamalara yer vereceklerini taahhüt ederler. Ulusal Ajans'lara prosedürlere uygun şekilde başvurularını yapan adaylar, şeffaf bir

değerlendirme sisteminden geçerek uygun koşulları sağlarlar ise, programa katılmaya hak kazanırlar (Tylsar et al. 2019, s. 28). Eğer Program ülkesi değil de bir Partner ülkeden geliyorlar ise ve Avrupa Yüksek Öğretim Antlaşması'nı imzalamaya uygun değil ise, bu durumda bu antlaşmanın prensiplerine saygı duymak ve gözetmek zorundadırlar (European Commission 2021, s.30). Bu sebeple, dil desteği, öğrenim sonuçlarının diğer partner tarafından tanınması, değişim katılımcılarına sağlanması gereken tüm imkanları içeren konularda açık olarak bilgi vermesi gerekir.

Aday organizasyonlar hareketlilik projesi hibelerine başvurabilir ve başvuru antlaşmasına imza atabilirler (Çelik ve Öztürk 2015, s. 65). Aynı zamanda karışık programları organize etmek için destek isteyebilir ve partner de bulabilirler. Organizasyonlar, gönderici organizasyon, alıcı organizasyon veya aracı organizasyon gibi farklı görevler üstlenebilir. Alıcı ve gönderici organizasyonlar, öğrenciler tarafından tamamlanması gereken aktiviteler konusunda daha değişim dönemi başlamadan anlaşmalıdırlar (European Commission 2021, s. 46). Bu antlaşmalar, değişim yapılan kurumdaki öğrenim dönemi sonunca ulaşılması gereken hedefler veya resmi tanınması için gerekli koşulları içerir. Aynı zamanda, her bir tarafın hakları ve sorumlulukları en başta hibe antlaşması ile ortaya konulmuştur. Program ülkelerinden, Partner ülkelere doğru bir değişim programı için, bütçenin yaklaşık %20'si verilmiştir (European Commission 2021, s. 43). Bu tarz değişimler özellikle Partner ülkeler ile ilişkilerin geliştirilmesi, yükseköğretim kurumları arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve programın da jeolojik kapsamının genişlemesi açısından desteklenmektedir.

Yukarıda bahsedilen Program ülkesi ve Partner ülkesi ayrımından da anlaşılacağı üzere, Erasmus+ Programı çerçevesinde iki tip ülke bulunmaktadır (European Commission 2021, s. 32-33). Bunlardan bir tanesi Program ülkeleridir ve Erasmus+ Programının her aktivitesine, projesine dahil olabilirler. Bu ülkelere, zaten AB'ye üye olan ülkeler ile üye olması yolunda ciddi adımlar atılmış veya AB değerlerine uygun olarak kabul edilmiş ülkelerdir. Ancak Partner ülkeler bu kadar şanslı değildir. Bu ülkelere verilen fonlar ve hibeler konusunda, başvuru konunun onlara özel şartlarından ziyade aynı zamanda uluslararası hukuk, politik durumlar, ve aynı zamanda onların ne kadar AB'nin değerlerine uyumlu olabildikleri gibi bir takım

konular üzerinde ciddi bir değerlendirme yapılır ve ona göre karar verilir. Genel açıdan bakıldığında bu ülkelerin genelde üçüncü dünya ülkeleri oldukları görülebilir. Ancak aralarında aynı zamanda İsviçre ve İngiltere gibi AB'ye dahil olmayan ülkeler de bulunmaktadır. Ülkelerin tam listesi aşağıda verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Erasmus+ Programına Dahil Olan Ülkeler Listesi

Program Ülkeleri	Partner Ülkeleri
Üye Ülkeler: Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Almanya, Estonya, İrlanda, Yunanistan, İspanya, Fransa, Hırvatistan, İtalya, Kıbrıs (Güney), Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Hollanda, Avusturya, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovenya, Slovakya, Finlandiya, İsveç	1. Bölge- Batı Balkan Ülkeleri: Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova, Karadağ 2. Bölge- Doğu Partner Ülkeleri: Ermenistan, Azerbaycan, Belarus, Gürcistan, Moldova, Ukrayna 3. Bölge- Güney Akdeniz Ülkeleri: Cezayir, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Libya, Fas, Filistin, Suriye, Tunus 4. Bölge- Rusya Federasyonu 5. Bölge: Andorra Prenslığı, Monako Prenslığı, San Marino, Vatikan 6. Bölge- Asya: Afganistan, Bangladeş, Bhutan, Kamboçya, Çin, Kuzey Kore, Hindistan, Endonezya, Laos, Malezya, Maldivler, Moğolistan, Myanmar, Nepal, Pakistan, Filipinler, Sri Lanka, Tayland ve Vietnam. 7. Bölge- Orta Asya: Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan
Üye Olmayan: Makedonya, Sırbistan, İzlanda, Lihtenştayn, Norveç, Türkiye	8. Bölge- Latin Amerika: Arjantin, Bolivya, Brezilya, Kolombiya, Kosta Riko, Küba, Ekvator, El Salvador, Guatemala, Honduras Adaları, Meksika, Nikaragua Cumhuriyeti, Panama, Paraguay, Peru, Venezuela 9. Bölge: İran, Irak, Yemen 10. Bölge: Güney Afrika 11. Bölge: Angola, Antigua ve Barbuda, Bahamalar, Barbados, Belize, Benin, Bostvana, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Yeşil Burun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Komoros, Kongo, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Cook Adaları, Cibuti, Dominik, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator Ginesi, Eritre, Etiyopya, Fiji, Gabon, Gambiya, Gana, Granada, Gine, Gine Bisav, Guyana, Haiti, Fildişi Cumhuriyeti, Jamaika, Kenya,

	Kiribati, Lesoto Krallığı, Liberya, Madagaskar, Malavi, Mali, Marshall Adaları, Marutanya, Morityus, Mikronezya, Mozambik Federal Devletleri, Nambiya, Nauru, Nijer, Nijerya, Niue, Palau, Papua Yeni Gine, Ruanda, Saint Kitts ve Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent ve Grenadinler, Samoa, Sao Tom ve Principe, Senegal, Şeyseller, Sierre Leon, Solomon Adaları, Somali, Güney Sudan, Sudan, Surinam, Esvatini, Doğu Timor Demokratik Cumhuriyeti, Tanzanya, Togo, Tonga, Trinidad ve Tobago, Tuvalu, Uganda, Vanuatu, Zambiya, Zimbabve.
	12. Bölge- Sanayileşmiş Körfez Ülkeleri: Bahreyn, Kuveyt, Oman, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri
	13. Bölge- Diğer Sanayileşmiş Ülkeler: Avusturalya, Brunei, Kanada, Şile, Hong Kong, Japonya, Güney Kore, Makau, Yeni Zellanda, Singapur, Tayvan, Amerika Birleşik Devletleri, Uruguay
	14. Bölge: Faroe Adaları, İsviçre, İngiltere

Kaynak: European Commission 2021, s. 33-35.

Erasmus+ Programı çerçevesinde, katılımcı kurumlar ve organizasyonlar için kriterler belirlenir iken bu kurumlardan katılacak öğrenciler ve akademisyenler için belli şartlar belirlenmemiştir. Öğrenciler için koşulan tek koşul, elbette aldıkları eğitim düzeyine ve alanına uygun bir değişim programına katılmalarıdır. Yüksek lisans öğrencisi, yurt dışındaki üniversitede doktora programında bir dönem okumaya gidemez (Fombona et al. 2013, s. 5). Sadece değişim programlarının sürelerine minimum ve maksimum olarak süreler belirlenmiştir. Öğrenci değişim programları için, bu süre minimum 2 ve maksimum 12 aydır. Staj programları da yine minimum 2 ay veya maksimum 12 ay olmalıdır (Karakuş et al. 2017, s. 37). Ancak karışık programların kabul edildiği durumlarda, fiziksel değişim 5 ile 30 gün arasında olmalıdır (Karakuş et al. 2017, s. 37). Öğretim görevlilerinin değişim programı için ise verilen süre 2 gün ile 2 ay arasındadır (Fombona et al. 2013, s. 5). Eğer bu değişim Program ülkesinden Partner ülkeye yapılıyorsa o zaman minimum süre 5 güne çıkmaktadır. Eğer bir şirketten gelen davetli eğitimci bulunuyorsa, minimum süre 1 gündür (European Commission 2021, s. 47). Öğretim görevlileri, haftada en az 8 saat

ders vermekle yükümlüdürler. Ancak ayrıca bir öğretim programına dahil olmuşlar ise, o zaman ders verme yükümlülükleri haftada 4 saate düşmektedir (Karakuş et al. 2017, s. 37). Öğrenci ve akademisyenler direkt kendileri Ulusal Ajans'a başvuru yapamadıkları için onlar için hiçbir şart ve koşul bulunmuyor gibi gözükmektedir. Ancak kurumlar kendi aralarında anlaşma yaparak veyahut kendi kurumlarındaki istek fazlalığı durumunda bazı koşullar koyarak üniversitelerine başvuru yapan akademisyenler ve öğrenciler arasında bir seçim yapabilirler. Dolayısıyla, her üniversitede Erasmus+ Programı'na katılma koşulları farklılık göstermektedir.

Mevlana Programı'nda ise öğrenci ve öğretim elemanları için değişim programları var iken, proje çalışmaları ve araştırmalar için ek bir değişim programı olmadığını görmekteyiz. Aynı şekilde, Mevlana Programı'na iş hayatından ve şirketlerden bir katılım sağlanamaz. Mevlana Değişim Programı'nı değerlendirdiğimizde, katılacak olan yükseköğretim kurumları için hiçbir sınırlama bulunmamaktadır. Bu durum hem yurt içindeki kurumlar hem de yurt dışındaki kurumlar için geçerlidir. Bu konuda tek kural, kurumların "Mevlana Değişim Programı Protokolü"nü imzalamış olmasıdır (YÖK 2011, s.1). Ancak bu imzalama süreci için hiçbir şart ve koşul yoktur. Önceden bölgesel açıdan hiçbir sınırlama yok iken 2015 yılında getirilen tek sınırlama, Erasmus+ Programı'nın Program üyesi ülkesi olmamasıdır. Mevlana Programı'nın hibe sağladığı değişim programları için de belli süre limitleri belirlenmiştir. Öğrenciler değişim programından en az bir dönem ve en çok iki dönem yararlanabilir. Eğitim programlarının sürelerine göz önüne alınarak bazı farklılıklar gözükse de, YÖK Kurumu bu sürenin asla bir eğitim-öğretim yılını aşamayacağını net bir şekilde belirtmiştir. Öğretim görevlileri için ise bu süre, bir eğitim-öğretim yılı içerisinde bir defaya mahsus olmak üzere minimum 1 hafta ve maksimum 3 ay olarak belirlenmiştir (YÖK 2011, s. 3). Öğretim görevlilerin değişim programı ile misafir olacakları kurumlarda haftada en az 6 saat ders verme yükümlülükleri bulunmaktadır. Mevlana Programı'na başvuracak öğrenciler için de belli şartlar ileri sürülmüştür. Asgari şartlar şunlardır:

- a) Öğrencinin, örgün eğitim verilen yükseköğretim programlarında kayıtlı ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencisi olması,
- b) Ön lisans ve lisans öğrencilerinin genel akademik not ortalamasının dört üzerinden en az iki buçuk olması,

c) Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin genel akademik not ortalamasının dört üzerinden en az üç olması (YÖK 2021, s.1).

Ayrıca misafir edecek kurumun dil koşulları gözetilerek ayrıca dil yeterlilik şartı da bulunabilir. Öğretim görevlileri açısından ise böyle bir takım koşullar bulunmamaktadır. Yükseköğretim kurumları kendileri verilen hibe miktarını ve kotaları değerlendirerek, gidecek öğrenci ve öğretim elemanlarını kendileri belirlerler.

Mevlana Programı son 2 yılda yenilikler katarak şekillenmektedir. Bunlardan en önemlisi proje bazlı değişim programlarının da 2019 yılında bünyelerine eklenmesidir. Projeler için belli şartlar sunulmuştur. Bu şartlar şunlardır: “a) Proje ekibinde en az bir öğrenci değişiminin olması b)Proje yürütücüsü olarak sisteme giriş yapan öğretim elemanlarının en az ‘Doktora’ derecesine sahip olması” (YÖK 2019, s.1). Ayrıca, Pakistan ile Türkiye arasında Mevlana Programı şemsiyesi altında bir işbirliği antlaşması imzalanarak, “Türkiye-Pakistan Çağrı Proje Tabanlı Uluslararası Değişim Programı” başlatılmıştır. Bu antlaşma ile 2019 yılı başlattıkları hareketlilik projesinde, projeler için belirlenen öncelikli temalar, “enerji teknolojileri, gıda teknolojileri, sürdürülebilir çevre teknolojileri, malzeme bilimi, akıllı ulaşım sistemleri ve robot ve akıllı sistemler” olarak belirlenmiştir (YÖK 2019, s.2). Diğer çalışmalar ile beraber maalesef bu program da pandemi sebebiyle askıya alınmıştır.

3.2.1. Benzerlikler

İki program göz önüne alındığında, bir takım benzerlikler görülebilir. Bunlardan ilki, her iki programında genel açıdan tüm ülkeleri kapsıyor oluşudur. Her ne kadar 2015 yılında Mevlana Programı’ndan Erasmus+ Program ülkeleri çıkarılmış olsa dahi, Türkiye’nin zaten Erasmus+ Program ülkesi olmasından mütevellit bu ülkelerdeki kurumlarla antlaşma yapmasının önünde bir mani yoktur. Dolayısıyla, zaten var olan hakkın Mevlana Programı’ndan çıkarılması ile Türkiye’deki yükseköğretim kurumları için bir sınırlılık oluşturmamaktadır. Aksine iki programın çelişmesinin önüne geçilmiştir. İkinci bir benzerlik, her iki programında değişim programları çerçevesinde gerçekleşen öğrenci ve öğretim görevlisi hareketliliği için belli süre limitleri getirmiş olmalarıdır. Üçüncü bir benzerlik olarak, başvuran kişi seçimlerinin direkt Programı ortaya koyan kurumlar ve organizasyonlar yerine

programa dahil olan yükseköğretim kurumlarının yapmalarıdır. Dördüncüsü, her iki programın da kendisine dahil olan kurumlardan bir protokol imzalaması gerekliliğinin bulunması ve bu protokol imzalanmadan değişime destek verilmemesidir. Son olarak iki programın da öğrenci ve öğretim elemanlarının değişimini kapsamasını bir benzerlik olarak kabul edebiliriz.

3.2.2. Farklılıklar

Mevlana Programı ve Erasmus+ Programı arasında ise aynı zamanda detaylar açısından ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Öncelikle her ne kadar Erasmus+ Programı daha kapsayıcı bir program olmayı amaçlamış ve tüm dünya ülkelerini bir şekilde programa dahil etmiş olsa dahi, yine de sınırlı bir kapsama alanına sahiptir. İncelendiğinde görülmektedir ki, partner ülkeler belli haklara sahiptir. Ancak Mevlana Programı açısından hiçbir sınırlama bulunmamaktadır ve dünya üzerindeki her ülke Mevlana Programı açısından eşit haklara sahiptir. Ayrıca kurumların yaptıkları başvurular Ulusal Ajanslar tarafından bir eleme sürecinden geçer iken, Mevlana Programı'nda böyle bir sınırlama yoktur. Hem ülkesel hem de kurumsal bazda Mevlana Programı'nın Erasmus+ Programı'nda çok daha kapsayıcı olduğunu söylemek mümkündür.

Ancak desteklenen aktiviteler konusunda Erasmus+ Programı'nın ise, Mevlana Programı'ndan çok daha kapsayıcı olduğunu görmekteyiz. Mevlana Programı sadece öğrenci ve öğretim elemanlarının eğitim amaçlı değişimlerini destekler iken, Erasmus+ Programı ise hem şirketlerden katılabilecek ziyaretçi eğitimleri desteklemekte aynı zamanda öğrencilere staj veya eğitim ile stajın birleştiği değişimler için de hibeler sunmaktadır. Süreler açısından incelediğimizde ise, Erasmus+ Programı'nın hem öğrenciler hem de öğretim elemanları için daha uzun süreleri minimum ve maksimum olarak sunduğunu görmekteyiz. Aynı şekilde, Erasmus+ Programı, hem öğrenciler hem de öğretim elemanları için farklı alternatifler de sunmaktadır. Ona nazaran, Mevlana Programı'nın verdiği süre ve şartlar daha kesindir ve alternatif sunulmamıştır. İki program arasındaki bariz başka bir fark ise, katılmak isteyen bireylere sunulan şartlardır. Her iki program öğrenci seçimlerini kendileri direkt yapmamakla birlikte, Mevlana Programı katılacak öğrenciler için belli şartlar

ortaya koymuştur. Fakat Erasmus+ Programı'nda bu süreç tamamen yükseköğretim kurumlarının inisiyatifine bırakılmıştır. Dolayısıyla genel açıdan benzerlikleri bulunan iki programın, detaylara inildiğinde kapsamaları ve başvuru şartları konusunda birbirlerinden ciddi derecede farkları olduğunu görüyoruz.

3.2. Erasmus+ ve Mevlana Programlarının Finansal Uygulamaların Karşılaştırılması

Erasmus+ Programı ve Mevlana Programları'nın ilk bakışta bütçelerinin farklı olacağını öngörmek elbette çok zor değildir. Bir tanesi gelişmekte bir ülke olan ve birçok kez ekonomik krizden geçmiş bir ülke olan Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilir iken, bir tanesi dünyada sayılı ekonomik güçlerden bir tanesi olan Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. Ancak bu noktada karşılaştırma bütçe boyutu arasındaki farklılıklar yerine aksine finansal uygulamalar arasındaki farklılıklara bakmaktır. Bu noktada önemli olan toplam bütçenin ne kadar olduğundan ziyade, finansal uygulamaların nasıl detaylandırıldığı, katılımcı üyelerin hangi ödemeleri kendilerinin yapmaları gerektiği, katılımcı yükseköğretim kurumlara verilen finansal destek verilip verilmediği gibi konulardır.

Erasmus+ Programı'nın finansal uygulamaları göz önüne alındığında, bu uygulamaları iki parçaya ayırmamız gerekir. İlk parça, Erasmus+ Programı'nın katılan yükseköğretim kurumlarına değişim programlarını uygulamaya geçirmeleri için sunduğu finansal desteklerdir. Erasmus+ Programı, değişim programının organize edilebilmesi için 100 katılımcıya kadar öğrenci başına 400 Avro ve 100 katılımcıdan fazlası içinse öğrenci başına kuruma 230 Avro vermektedir (Simonova and Kostolanyova 2020, s. 133). Dezavantajlı kesimlerden gelen öğrenciler içinse ekstradan öğrenci başına 100 Avro temin edilmektedir (Simonova and Kostolanyova 2020, s. 133). Erasmus+ Programı, ayrıca özel sağlık sorunları bulunan öğrencilere yönelik olarak, yükseköğretim kurumun bu durumu kanıtlaması ve Ulusal Ajans'ın onayı olması şartıyla, kuruma öğrencinin sağlık ile ilgili tüm masraflarını karşılamaktadır (European Commission 2021, s. 65). Eğer Ulusal Ajans, finansal garanti ister veya çok pahalı ulaşım masrafları konuya dahil olursa, o zaman Erasmus+ Programı istenilen ücretin %80'ini sağlamaktadır (European Commission 2021, s. 65).

Yine bu masraflar için başvuranın durumu kanıtlaması ve Ulusal Ajans'ın da onaylaması gerekmektedir. Yükseköğretim kurumlarına karışık programları uygulamaları halinde ise, minimum 15 ve maksimum 20 katılımcı olması koşulu ile kişi başı 400 Avro finansal destek sağlanmaktadır (Simonova and Kostolanyova 2020, s. 133).

Erasmus+ Programı aynı zamanda öğrencilere bireysel olarak da destek sağlamaktadır. Öncelikle öğrenciler sadece kendi üniversitelerin eğer var ise ücretini ödemekle yükümlüdürler ve gittikleri üniversitelerin ücretini ödemeleri gerekmez. Erasmus+ Programı öğrencilerin gittikleri ülkelerde bireysel harcamaları için de destek sunmaktadır. Bu sunulan finansal destek ise, öğrencilerin katıldıkları değişim programı tipine ve gittikleri ülkelere göre farklılık göstermektedir. Program ülkelerden 5. Bölge ve 14. Bölge'de (Bakınız Tablo 2) yer alan Partner ülkelere sağlanacak destek, Ulusal Ajanslar ile ulusal makamların arasında yapılmış olan antlaşmalar doğrultusunda her sene yeniden belirlenmek üzere Ulusal Ajanslara bırakılmıştır.

Öğrenci alımı yapan Program ülkeleri ve 5. Bölge ve 14. Bölge ülkeleri (Bakınız Tablo 2) ise kendi aralarında üçe ayrılmıştır (European Commission 2021, s. 61). Burada eklenmesi gereken nokta, Partner ülkeler arasında sadece 5. Bölge ve 14. Bölge öğrencilere ev sahipliği yapıyor olmasıdır. Birinci grup, yüksek maliyetli ülkeler olarak geçmektedir ve içinde bazı Program üyeleri ile beraber 14. Bölge'den Partner üyeler bulunmaktadır. Bu ülkeler, Danimarka, Finlandiya, İzlanda, İrlanda, Lihştayn, Lüksemburg, Norveç ve İsveç'tir (European Commission 2021, s. 61). İkinci grup, 5. Bölge'den Partnerleri ve bazı Program üyeleri içermektedir ve orta masraflı ülkeler olarak kabul edilmektedir. Bu ülkeler, Avusturya, Belçika, Güney Kıbrıs, Fransa, Almanya, Yunanistan, İtalya, Malta, Hollanda, Portekiz ve İspanya'dır (European Commission 2021, s. 61). Son grup ise sadece Program üyelerini içermektedir ve düşük masraflı ülke olarak kabul edilmektedir. Bu ülkeler, Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Romanya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Makedonya ve Türkiye'dir (European Commission 2021, s. 61).

Bu gruplandırmaya bağılı olarak da öğrencilere verilecek burs miktarı belirlenmiştir. Eğer öğrencinin kendi ülkesi ile gideceğı ülke aynı grup içinde ise, o zaman öğrenciye ödenecek aylık burs miktarı, orta düzey burs miktarı olarak kabul edilen 260 Avro ile 540 Avro arasındadır (Simonova ve Kostolanyova 2020, s. 134). Eğer öğrenci ikinci gruptaki bir ülkeden birinci gruptaki bir ülkeye gidiyorsa veya üçüncü gruptaki bir ülkeden birinci veya ikinci gruptaki bir ülkeye gidiyorsa, öğrenciye ödenecek aylık burs miktarı, yüksek düzey burs miktarı olarak kabul edilen 310 Avro ile 600 Avro arasındadır (Simonova ve Kostolanyova 2020, s. 134). Son olarak eğer öğrenci birinci gruptaki bir ülkeden ikinci veya üçüncü gruptaki ülkelere birine gidiyorsa veya ikinci gruptaki bir ülkeden üçüncü gruptaki bir ülkeye gidiyorsa (Bakınız Tablo 2), öğrenciye ödenecek aylık burs miktarı, düşük düzey burs miktarı olarak kabul edilen 200 Avro ile 490 Avro arasındadır. Ayrıca öğrenciler eğer dezavantajlı kesimlerden geliyorsa bireysel olarak da destek olmak için, aylık 250 Avro ekstradan veya stajyerlik programı için başvuruyorsa o zaman da ekstradan aylık 150 Avro temin edilebilir (Simonova ve Kostolanyova 2020, s. 134). Tüm bunlardan ayrı olarak iki farklı durum içinse özel miktarlar belirlenmiştir. Eğer öğrenci AB üyelerinden bir tanesi ile ilişkili ancak çok uzak bölgelerden geliyorsa (Atlantik, Antartika, Kutuplar, Karayipler ve Pasifik'te bulunan adalar) veya öğrenci Program ülkesinden 5. Bölge ve 14. Bölge harici Partner ülkelere gidiyorsa, o zaman öğrenciye aylık 700 Avro ödeme yapılır (Simonova and Kostolanyova 2020, s. 134).

Kısa süreli karışık programlar veya kısa süreli programlar içinse, öğrencilere 14 güne kadar her gün için 70 Avro ödeme yapılır iken, 15 ile 30 gün arası içinse günlük 50 Avro ödeme yapılır (Śpiewak and Stasiak-Betlejewska 2016, s. 13). Yine bu öğrenciler için de eşitlik sağlanabilmesi için dezavantajlı kesimlerden gelenlere 14 güne kadar olan programlar için 100 Avro ve 15 günden 30 güne kadar olan programlarda ise 150 Avro ödeme yapılır (Śpiewak and Stasiak-Betlejewska 2016, s. 13). Son olarak öğrencilere gerekli durumlarda (çok uzak bölgelerden gelmesi, dezavantajlı kesimden geliniyor olması, Program ülkelerden 5. Bölge ve 14. Bölge harici Partner ülkelere gidilmesi gibi) ulaşım finansal desteğı de verilmektedir. Geldikleri yer ile gittikleri yer arasındaki mesafe hesaplanarak, öğrencilere 23

Avro'dan 1500 Avro'ya kadar ekstra ulaşım finansal destek sağlanmaktadır (Śpiwak and Stasiak-Betlejewska 2016, s. 13).

Öğretim elemanlarına destek olmak üzere, 23 Avro'dan 1500 Avro'ya kadar kat edilen km baz alınarak ulaşım desteği verilmektedir (European Commission 2021, s. 65). Birinci gruptaki ülkelere giden öğretim elemanları için günlük 80 Avro ile 180 Avro arasında, ikinci grup ülkelere giden öğretim elemanları için günlük 70 Avro ile 160 Avro arasında, üçüncü grup ülkelere giden öğretim elemanları için günlük 60 Avro ile 140 Avro arasında, ve son olarak 5. Bölge ve 14. Bölge harici Partner ülkere giden öğretim elemanları için ise günlük 180 Avro temin edilmektedir (European Commission 2021, s. 65). 14 güne kadar olan değişim programında öğretim elemanlarına toplam ücretin tamamı ödenmekte ancak 15 günden 60 güne kadar olan zaman içinde toplam tutarın %70'i ödenmektedir (European Commission 2021, s. 65).

Mevlana Programı'nda öğrenciler gittikleri üniversitenin değil, eğer var ise kendi üniversitelerin ücretlerini ödemeye devam ederler. Bu süreçte eğer aldıkları burs veya kredi varsa bunlarda bir kesinti olmaz. YÖK, Mevlana Programı çerçevesinde öğrencilere aylık burs vermektedir. 2019-2020 yılı için oluşturulan karara göre, Asya-Pasifik, Latin Amerika ve Kuzey Amerika ülkelerine giden öğrencilere aylık 1500 TL, Avrupa, Orta Asya ve Sahraaltı Afrika ülkelerine giden öğrencilere aylık 1400 TL ve son olarak Güney Kafkasya, Güney Asya, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine giden öğrencilere ise aylık 1300 TL belirlenmiştir (YÖK 2019, s. 3). Gelen öğrenciler içinse sabit fiyat uygulaması tercih edilmiş ve her gelen öğrenciye 1300 TL burs verilmektedir. Bu burs miktarının %80'i aylık olarak ödenir ve programı başarı ile tamamlayan ve belgeleri 15 gün içinde eksiksiz teslim eden öğrencilere döndüklerinde geri kalan kısmı verilir (YÖK 2019, s. 3). Öğrenciler eğer ödenekte para kalmaz ise, program koşullarını sağlamaları halinde özel burs veya kendi imkanları ile değişim programını finanse edebilir ve katılabilirler.

Değişim programlarına katılan öğretim elemanları için ise günlük yevmiye, ulaşım yardımı ve sahip oldukları unvanlara göre ekstra ödeme yapılmaktadır. Öğretim görevlilerine verilen günlük yevmiye miktarı gidilen ülkenin durumuna göre, 240 ile 460 TL arasında değişmektedir (Budak ve Terzi 2021, s. 237). Öğretim üyelerine

verilen günlük yevmiye miktarı ise 280 TL ile 480 TL arasında değişmektedir (YÖK 2019, s. 3). Yapılan ulaşım yardımı da aynı şekilde gidilen ülkeye göre 3000 TL ile 4500 TL arasında değişmektedir. Bu durum proje tabanlı görevlerde 14 güne kadar tamamı, 15 günden sonrası içinse %70'i ödenmektedir (Budak ve Terzi 2021, s. 237). Yurtdışından Türkiye'ye gelen öğretim görevlilerine ise geldikleri ülkelere göre ulaşım yardımı yapılmaktadır. Asya-Pasifik, Latin Amerika ve Kuzey Amerika ülkelerine gelen öğretim görevlilerine 4500 TL yardım yapılır iken geri kalan bölgelerden gelenlere ise 3000 TL ulaşım yardımı yapılmaktadır (Budak ve Terzi 2021, s. 239). Nereden gelmiş olduklarına bakılmaksızın yurt dışından Türkiye'ye gelen öğretim üyelerine günlük yevmiye ücreti 50 TL iken, diğer unvanlara sahip öğretim elemanları içinse günlük yevmiye ücreti 40 TL'dir (YÖK 2019, s. 5). Bazı üniversiteler kendileri öğretim görevlilerine barınma imkanı verirken bunun garanti olmadığı ve öğretim görevlileri tarafından karşılanacağı önemle vurgulanmıştır. Ancak Sağlık Sigortası yaptırmaları halinde 70 Dolar yardım yapılmaktadır (YÖK 2019, s. 7). Öğretim üyeleri, ödenekte para kalmaması halinde kendilerini finanse ederek giderebilir ve değişim programına katılabilirler. Öğretim üyelerine yapılacak tüm ödemeler ancak döndükten sonra kendilerine yapılacaktır ve tüm masrafları ilk süreçte kendileri tahsil etmeleri gerekmektedir (YÖK 2019, s. 7). Proje tabanlı ve normal değişim programlarında öğrenci ve öğretim görevlileri ve öğretim üyeleri için farklılık bulunmamaktadır.

3.2.1. Benzerlikler

Her iki değişim programı da öğrencilerin ve akademisyenlerin gideceği ülkeler arasında bir gruplandırma yapmış durumdadır ve katılımcılara ödenen miktarlar, gideceklerin ülkelerin sosyo-ekonomik özelliklerine belirlenmiş ve katılımcıların farklı ülkelerde sıkıntı yaşamamaları prensip alınmıştır. İkinci benzer özellik, ödemeler konusunda akademisyenler için 14 günden fazla olan projeler için ve değişimler için belirlenen ücretin %70sinin ödeniyor oluşunu görmekteyiz. Üçüncü özellik ise özellikle akademisyenler için ulaşım desteğinin veriliyor olmasıdır. Gidilen mesafeye göre bir gruplandırma yapılmış, ulaşım için finansal destek sağlanmaktadır. Başka bir benzerlik ödeme aşamasındadır. Erasmus+ Programı ödemeleri Ulusal Ajanslara ve onlardan da üniversitelere yapılmaktadır. Bu ödemeler toplu halde

yapılmasına karşılık, üniversiteler istedikleri takdirde ve genellikle ödemeleri iki veya üç parçaya bölmektedirler. İki parçaya bölünen durumlarda, en çok görülen uygulama öğrenciye toplam hibenin %80'inin daha gitmeden teslim edilmesi ve %20'sinin ise üniversitenin belirlediği koşullar karşılandığında (belli bir süre taahhüt edilen ülkede kalınması, derslerin başarılı ile tamamlanması, dökümanların tam olarak dönüşte teslim edilmesi gibi) öğrenciye ödemesi yapılmaktadır. %80 limiti daha doğrusu Erasmus+ programının kendi tüzüğü gereği gerekli olmasa dahi, üniversitelerin uygulamaları sayesinde Erasmus+ Programı ve Mevlana Programı arasında bir benzerlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak, Mevlana Programı aracılığıyla yapılan değişimin, ödenekte para kalmadığı durumlarda öğrencinin ve akademisyenin kendi imkanları veya özel burslar ile gidebileceği bildirilmektedir. Elbette bu Mevlana Programı'nın katılma koşullarını sağlamaları ile mümkündür. Erasmus+ Programı'nda ise, yine bir öğrenci Erasmus+ Programı'na katılma hakkını kendi üniversitesinin belirlediği koşullara göre kazandığı takdirde hibe alamasa dahi kontenjan hakkı kazandığı üniversiteye gidebilir.

3.2.2. Farklılıklar

Erasmus+ Programı ve Mevlana Programı finansal açıdan birkaç benzerlik sahibi olmasına rağmen, detaylı incelendiğinde birçok farklılık barındırmaktadır. Bu farklılıkların bir kısmı tamamen iki programın kendilerine has özelliklerinden ve kapsamlarından dolayı meydana gelmektedir. Her ne kadar Mevlana Programı Türkiye Cumhuriyeti'nin uygulamaya başlattığı bir program olsa dahi, aslında bu program içerisinde Türkiye Cumhuriyeti diğer üyelerle aynı konumdadır. Erasmus+ Programı ise, tüm üyeleri kapsayan bir şemsiye görevi görmektedir. Bu açıdan bakıldığında elbette finansal uygulamalarda da farklılık görmek son derece doğaldır. İlk farklılık, YÖK kurumunun belirlediği hibeler arasındaki iki farklı düzeyde ayırım yapılmaktadır. İlk ayırım, katılımcının Türkiye'den gidiyor veya Türkiye'ye geliyor oluşudur. Nereden geldiğine bakılmaksızın Türkiye'ye gelen öğrenciler için sabit bir hibe uygulaması yapılmaktadır. İkinci ayırım ise eğer katılımcı Türkiye'den gidiyor ise, o zaman nereye gittiğidir. Erasmus+ Programına baktığımızda ise, hem gönderen hem de ev sahipliği yapan ülkelerin finansal uygulamalar açısından çeşitliliğini görüyoruz. Erasmus+ Programı, dolayısıyla tüm kategorileri düşünmek zorunda ve ona göre

ayarlamak durumdadır. İki program arasındaki başka bir ayrım da, Erasmus+ Programı'ndaki gruplandırmanın, Mevlana Programı'nın yaptığı gruplandırmaya göre çok daha detaylı olmasıdır. Ancak bu konuda eklenmesi gereken ise, Mevlana Programı'na Erasmus+ Programında yer alan Program üyeleri dahil olmadığı için, geriye kalan ülkeler değerlendirildiğinde Mevlana Programı'nın uyguladığı gruplandırma yeterlidir. Fakat programlar arasındaki farklılık bunlarla sınırlı değildir. Mevlana Programı'nda ulaşım desteği sadece akademisyenlere verilmektedir; ancak Erasmus+ Programı'nda normal koşullarda öğrencilere verilmemekle beraber bazı özel durumlarda öğrencilere finansal ulaşım desteği sağlanmaktadır. Erasmus+ Programı, katılımcılara karşı daha eşitlikçi bir ortam çalıştığını görmekteyiz. Dezavantajlı kesimlerden gelen öğrenciler, sağlık sorunları olan öğrenciler veya çok uzak ülkelerden gelen öğrenciler için Erasmus+ Programı mümkün olduğunca destek sağlamaktadır. Ancak Mevlana Programı'nda bu tarz özel durumlar için ekstra hiçbir destek bulunmamaktadır. İki program arasındaki başka bir fark, Mevlana Programı'nda katılımcılara destek verilir iken yükseköğretim kurumlarına, üniversitelerine bu programı uygulayabilmeleri için hiçbir desteğin verilmediğini görüyoruz. Dolayısıyla bu programa katılmak isteyen yükseköğretim kurumları, gerekli masrafları kendileri karşılamak zorundadırlar. Ancak Erasmus+ Programı'nda yükseköğretim kurumlarından beklenen standartların, Mevlana Programı'nda olmadığını göz önüne alırsak, yükseköğretim kurumlarına ekstra çıkacak masrafların çok da olmadığını anlayabiliriz.

Erasmus+ Programı'nın değerlendirildiğinde, 5. Bölge ve 14. Bölge harici Partner ülkelere, Program ülkelerinden gidilmesi için ekstra teşvik verildiğini görmekteyiz. Hibelerin yüksek olması, bu ülkelerin sosyo-ekonomik durumlarından ziyade Program üye öğrencilerinin ve akademisyenlerin daha az çekici buldukları ülkelere gitmesine teşvik etmek için planlanmıştır. Ancak Mevlana Programı için, ülkeler arasında teşvik durumu söz konusu değildir. Hibeler tamamen gidilen ülkelerin sosyo-ekonomik durumlarına göre belirlenmiştir. Ancak her ne kadar yazılı olmasa da, Mevlana Programı'nın sunduğu hibeler göz önüne alındığında, ekonomik durumdan daha fazla uygun ülkelere doğru bir yönelim olacağı tahmin edilebilir. Çünkü gruplar arasında 100 TL civarı çok cüzi bir fark bulunmaktadır ve bir öğrenci için 100 TL hibe farkı ile, Hindistan ve Amerika arasındaki öğrenci masraflarını kapatabilmesi pek

mümkün değildir. Kısacası, amaç o olmasa dahi, Mevlana Programı'nın maddi kısıtlılıklarından ötürü refah seviyesi ülkeler yerine alternatiflere teşvik ettiğini çıkarabiliriz.

Erasmus+ Programı ve Mevlana Programı'nın öğrenci hibe ödemeleri konusunda ise kağıt üzerinde aynı olmalarına rağmen, uygulama açısından farklılıklar göstermektedirler. Daha önce bahsedildiği üzere Erasmus+ Programı ve Mevlana Programı'nda ücretlendirmeyi aylık olarak hesaplamaktadırlar. Ancak ödemeler söz konusu olduğunda, Mevlana Programı öğrencilere ödemeyi de aylık olarak gerçekleştirir iken, Erasmus Programı+ öğrenciler vizelerini alır almaz ve en azından gidilecek ülkeye gidilmeden önce tamamını üniversitelere teslim ederler. Üniversiteler ise, öğrencilere toplu ödemeyi iki veya üç parçaya bölerek yaparlar. Erasmus+ Programı'nda akademisyenlere yapılacak ödemelerin şekli tam olarak belirlenmemiş ve üniversitelere bırakılmıştır. Mevlana Programı'nda direkt olarak programdan ödemelerin akademisyenlere değişim programı dönüşü yapılacağı belirlenmiştir.

3.3. Erasmus+ ve Mevlana Programlarının Katılımcılar Açısından Karşılaştırılması

Erasmus+ ve Mevlana Programları arasında katılımcılar açısından karşılaştırılma yapılması tahmin edileceği üzere zordur. Her iki program içinde de katılımcılar üzerine yeterli bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca iki programdan aynı yıl için aynı bilgileri de bulmak tahmin edileceği gibi çok mümkün değildir. Ancak yine de elde edilebilecek ve bulunabilecek bilgilerle de bir karşılaştırma yapılabilir.

2018-2019 yılı incelendiğinde görülmektedir ki (Bakınız Tablo 3), Erasmus+ programına katılan toplam akademisyen sayısı toplam 92,451'dir. Katılımcılardan 75,106 kişi Program üyelerden katılır iken, 9,457 kişi Partner ülkelerden katılmıştır. Program üyeler arasında en çok katılımcının Polonya'dan, en az Lihtenştayn'dan olduğunu görmekteyiz. Partner üyeler arasında ise en çok katılımcı gönderen ülkeler, Ermenistan, Azerbayjan, Belarus, Gürcistan, Moldova, Ukrayna'nın bulunduğu 2. Bölge olarak da adlandırılan Doğu Partner üyeleridir. En az katılım ise, Güney

Afrika'dan gerçekleşmiştir. Bu akademisyenlerden 84,563 tanesi Erasmus+ Program üye ülkelere değişim için giderken, 7,888 tanesi Partner ülkelere gitmiştir. Program üye ülkelere giden akademisyenlerden 41,472 tanesi öğretmenlik yapmak için gider iken, 43,091 kişi kendileri eğitim almak için gitmiştir. Partner üye ülkelere giden akademisyenlerden 4,949 tanesi öğretmenlik yapmak için gider iken, 2,939 kişi kendileri eğitim almak için gitmiştir. Ülkelere göre dağılım aşağıdaki Tablo 3'den detaylı olarak incelenebilir.

2018-2019 yılı incelendiğinde görülmektedir ki (Bakınız Tablo 4), toplam programa katılan öğrenci sayısı toplam 351,682'dir. Katılımcılardan 338,951 kişi Program üyelerden katılır iken, 12,731 kişi Partner ülkelere katılmıştır. Bu öğrencilerden 348,327 tanesi Erasmus+ Program üye ülkelere değişim için giderken, 338,951 tanesi Partner ülkelere gitmiştir. Program üye ülkelere giden öğrencilerden 233,377 tanesi eğitim almak için gider iken, 102,219 kişi staj yapmak için gitmiştir.

Partner üye ülkelere giden öğrencilerden 2,816 tanesi eğitim almak için gider iken, 539 kişi staj yapmak için gitmiştir. En çok katılımcı sağlayan Program ülkeler arasında Fransa başı çeker iken, en az katılım Lihtenştayn'dan olmuştur. Partner ülkeler arasında ise en çok katılım Batı Balkan Ülkeleri'nden, yani Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova, Karadağ, olur iken en az katılım Güney Afrika'dan olmuştur. Ülkelere göre dağılım aşağıdaki Tablo 3'den detaylı olarak incelenebilir.

Tablo 3: 2018-2019 Erasmus+ Yükseköğretim Akademisyen Değişimi Katılımcı Dağılımı

Country/Region	Outbound staff mobility per action and activity type							Inbound staff mobility per action and activity type						
	From the country/region to Programme Countries			From the country to Partner Countries			Total	From Programme Countries to the country/region			From Partner Countries to the country			Total
	Teaching	Training	Total	Teaching	Training	Total		Teaching	Training	Total	Teaching	Training	Total	
Austria	956	767	1 723	120	40	160	1 883	952	1 117	2 069	113	94	207	2 276
Belgium	1 100	1 151	2 251	85	55	140	2 391	1 053	1 116	2 169	75	77	152	2 321
Bulgaria	1 122	1 181	2 303	206	45	251	2 554	730	591	1 321	105	62	247	1 568
Croatia	393	752	1 145	100	59	167	1 312	683	509	1 272	87	78	165	1 437
Cyprus	70	153	223	11	9	20	243	258	511	769	10	4	14	783
Czechia	2 215	2 168	4 383	110	52	170	4 553	1 951	1 601	3 612	143	83	226	3 838
Denmark	358	637	995	74	24	98	1 093	430	598	1 028	48	37	85	1 113
Estonia	224	482	706	40	38	78	784	396	365	761	45	38	83	844
Finland	891	1 103	1 994	57	47	104	2 098	1 163	1 541	2 704	71	101	172	2 876
France	1 840	1 667	3 507	435	156	591	4 098	2 290	1 954	4 244	260	416	676	4 920
Germany	3 047	3 500	6 547	422	404	826	7 373	2 479	2 675	5 154	440	572	1 012	6 166
Greece	569	734	1 303	109	82	191	1 494	901	845	1 826	78	113	191	2 017
Hungary	1 413	1 647	3 060	167	78	245	3 305	1 130	946	2 076	144	106	250	2 326
Iceland	75	144	219	1	15	16	235	161	238	399	-	17	17	416
Ireland	233	182	415	46	55	101	516	231	1 093	1 324	46	62	108	1 432
Italy	2 372	1 400	3 772	346	102	448	4 220	3 674	3 257	6 931	300	258	638	7 569
Latvia	519	955	1 474	64	78	142	1 616	713	453	1 166	64	64	128	1 294
Liechtenstein	4	28	32	1	2	3	35	5	7	12	-	-	-	12
Lithuania	1 250	1 363	2 613	176	47	223	2 836	1 080	798	1 878	136	64	200	2 078
Luxembourg	9	30	39	-	5	5	44	13	47	60	-	14	14	74
Malta	53	85	138	5	6	11	149	141	852	993	10	7	17	1 010
Netherlands	965	887	1 852	101	63	164	2 016	783	1 393	2 176	87	213	300	2 476
North Macedonia	69	57	126	8	5	13	139	210	222	432	3	-	3	435
Norway	321	607	928	22	9	31	959	448	629	1 077	36	19	55	1 132
Poland	4 921	4 480	9 401	667	319	986	10 405	2 573	1 525	4 098	734	442	1 176	5 274
Portugal	1 460	963	2 423	215	222	437	2 860	2 220	2 316	4 536	210	286	496	5 040
Romania	2 015	2 005	4 020	267	222	489	4 509	1 515	844	2 359	293	220	513	2 872
Slovakia	1 232	1 100	2 332	98	53	151	2 483	1 347	774	2 121	113	74	187	2 308
Slovenia	410	573	983	37	25	62	1 045	473	408	881	60	32	92	973
Spain	3 193	3 074	6 267	443	298	741	7 008	4 159	4 213	8 372	424	471	895	9 267
Sweden	512	997	1 509	93	62	155	1 664	458	785	1 243	101	91	192	1 435
Turkey	1 364	1 380	2 744	219	141	360	3 104	999	946	1 945	164	179	343	2 288
United Kingdom	1 542	2 119	3 661	180	121	301	3 962	1 030	3 060	4 090	195	408	603	4 693
Total for programme countries	36 717	38 389	75 106	4 949	2 939	7 888	82 994	36 717	38 389	75 106	4 755	4 702	9 457	84 563
Western Balkans	853	940	1 793				1 793	753	509	1 262				1 262
Eastern Partnership	939	960	1 919				1 919	862	468	1 330				1 330
South Mediterranean	939	887	1 826				1 826	980	594	1 574				1 574
Russian Federation	469	424	893				893	465	293	758				758
Asia	480	421	901				901	624	367	991				991
Central Asia	166	222	388				388	191	85	276				276
Latin America	223	169	392				392	262	136	398				398
Iran, Iraq, Yemen	90	81	171				171	52	15	67				67
South Africa	37	32	69				69	56	33	89				89
African, Caribbean and Pacific	232	363	595				595	360	161	521				521
Industrialized Asia	147	93	240				240	174	116	290				290
Industrialized Americas	160	110	270				270	170	162	332				332
Total for partner countries	4 755	4 702	9 457				9 457	4 949		7 888				7 888
Grand total	41 472	43 091	84 563	4 949	2 939	7 888	92 451	41 666	38 389	82 994	4 755	4 702	9 457	92 451

Kaynak: European Commission (2019). *Erasmus+ Annual Report 2019 Statistical Annex*. European Union, s. 35

Tablo 4: 2018-2019 Erasmus+ Yükseköğretim Öğrenci Değişimi Katılımcı Dağılımı

Country/Region	Outbound student mobility per action and activity type							Inbound student mobility per action and activity type						
	From the country/region to Programme Countries			From the country to Partner Countries			Total	From Programme Countries to the country/region			From Partner Countries to the country			Total
	Study	Traineeship	Total	Study	Traineeship	Total		Study	Traineeship	Total	Study	Traineeship	Total	
Austria	4 660	2 306	6 974	123	27	150	7 124	5 347	2 971	8 318	345	5	350	8 668
Belgium	6 269	3 070	9 347	60	15	75	9 422	6 030	5 703	12 533	239	48	288	12 821
Bulgaria	977	1 600	2 665	65	2	67	2 732	1 001	644	1 645	217	7	224	1 869
Croatia	1 410	746	2 164	23	4	27	2 191	1 852	580	2 450	90	4	102	2 552
Cyprus	310	423	743	-	-	-	743	645	820	1 465	34	1	35	1 500
Czechia	5 376	1 064	7 240	112	25	137	7 377	7 031	2 797	10 628	396	34	430	11 058
Denmark	2 664	1 643	4 307	41	8	49	4 356	4 142	1 832	5 974	148	6	155	6 129
Estonia	674	507	1 181	19	5	24	1 205	1 302	489	1 801	47	9	56	1 857
Finland	4 159	1 190	5 357	34	25	59	5 416	7 325	1 280	8 623	263	8	271	8 894
France	30 505	10 267	40 772	226	68	294	40 966	22 041	7 470	29 511	1 422	130	1 552	31 063
Germany	33 282	9 004	42 286	454	104	558	42 844	21 220	11 635	32 855	1 744	151	1 895	34 750
Greece	3 305	2 245	5 630	33	4	37	5 667	2 046	2 479	5 325	145	6	151	5 476
Hungary	2 074	1 454	4 328	46	-	46	4 374	4 736	1 824	6 560	252	5	257	6 817
Iceland	257	95	352	1	2	3	355	515	360	785	17	4	21	804
Ireland	2 782	1 170	3 952	18	2	20	3 972	5 177	3 209	8 386	74	3	77	8 463
Italy	30 876	9 929	40 805	401	29	430	41 235	21 757	6 491	28 188	1 267	61	1 328	29 516
Latvia	1 176	1 209	2 385	16	4	20	2 405	1 456	443	1 899	146	1	147	2 046
Liechtenstein	47	13	60	1	2	3	63	29	58	87	12	-	12	99
Lithuania	2 099	2 513	4 612	85	12	97	4 709	2 756	788	3 544	177	4	181	3 725
Luxembourg	515	79	594	2	-	2	596	135	1 361	1 396	21	1	22	1 418
Malta	334	236	570	-	-	-	570	422	2 451	2 873	9	1	10	2 883
Netherlands	9 852	4 920	14 790	90	11	101	14 891	10 291	5 085	15 376	253	5	258	15 634
North Macedonia	318	80	398	-	-	-	398	123	158	281	-	-	-	281
Norway	2 550	376	2 926	28	13	41	2 967	6 220	1 355	7 575	139	13	152	7 727
Poland	9 729	5 066	14 795	107	7	114	14 909	14 920	2 420	17 340	744	32	776	18 124
Portugal	7 487	2 884	10 381	41	8	49	10 430	12 381	3 576	15 957	236	17	253	16 210
Romania	4 066	4 315	8 381	95	33	128	8 509	2 760	905	3 665	257	53	310	3 975
Slovakia	2 243	1 421	3 664	31	4	35	3 699	1 674	596	2 270	133	12	145	2 415
Slovenia	1 400	715	2 115	13	2	15	2 130	2 240	581	2 821	107	13	120	2 941
Spain	34 276	9 402	43 678	343	31	374	44 052	34 946	16 112	51 058	1 729	43	1 772	52 830
Sweden	3 677	1 041	4 718	68	4	72	4 790	7 088	2 485	10 333	267	2	269	10 622
Turkey	13 131	4 188	17 319	120	22	142	17 461	2 721	1 400	4 171	367	41	408	4 579
United Kingdom	9 993	8 106	18 099	140	66	206	18 305	17 768	12 029	29 797	666	38	704	30 501
Total for programme countries	233 377	102 219	335 596	2 816	539	3 355	338 951	233 377	102 219	335 596	11 972	759	12 731	348 327
Western Balkans	2 222	105	2 327	-	-	-	2 327	468	105	573	-	-	-	573
Eastern Partnership	2 443	185	2 628	-	-	-	2 628	241	82	323	-	-	-	323
South Mediterranean	2 751	153	2 904	-	-	-	2 904	775	119	894	-	-	-	894
Russian Federation	1 291	52	1 343	-	-	-	1 343	512	69	581	-	-	-	581
Asia	1 107	77	1 184	-	-	-	1 184	151	28	179	-	-	-	179
Central Asia	486	19	505	-	-	-	505	10	3	13	-	-	-	13
Latin America	409	25	434	-	-	-	434	92	11	103	-	-	-	103
Iran, Iraq, Yemen	152	13	165	-	-	-	165	2	-	2	-	-	-	2
South Africa	60	3	63	-	-	-	63	10	7	17	-	-	-	17
African, Caribbean and Pacific	561	68	629	-	-	-	629	54	28	82	-	-	-	82
Industrialized Asia	260	22	282	-	-	-	282	243	36	279	-	-	-	279
Industrialized Americas	222	37	259	-	-	-	259	258	37	295	-	-	-	295
Switzerland, Faroe Islands	-	-	-	-	-	-	-	-	14	14	-	-	-	14
Total for partner countries	11 972	759	12 731	-	-	-	12 731	2 816	539	3 355	-	-	-	3 355
Grand total	245 349	102 978	348 327	2 816	539	3 355	351 682	236 193	102 758	338 951	11 972	759	12 731	351 682

Kaynak: European Commission (2019). Erasmus+ Annual Report 2019 Statistical Annex. European Union, s. 34.

Katılımcılar arasında cinsiyet analizi yapmak ise, Erasmus+ Programı için sorunlu bir konudur. Son dönemde cinsiyet dağılımı ile ilgili bir veri bulunmamaktadır. Ancak genel bir perspektif vermesi amacıyla, 2007-2008 eğitim dönemi ile 2013-2014 yılı arasındaki veriler incelenmiştir. Aşağıdaki Tablo 5'te görüldüğü üzere, 2007-2008 yılında akademisyen arasında kadın katılımcılar neredeyse toplam akademisyen sayısının yarısı iken, 2013-2014 yılına doğru gelindiğinde kadın akademisyen katılımcıların oranının arttığını ve neredeyse erkek akademisyen katılımcılara ulaştığını görmekteyiz.

Tablo 5: Erasmus 2007/2008 Eğitim Yılı- 2013/2014 Eğitim Yılları Arası Akademisyenler Arası Cinsiyet Dağılımı

Akademisyen	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Kadın	509	656	621	826	934	953	1.039
Erkek	1.074	1.077	1.157	1.231	1.241	1.185	1.201
Toplam:	1.583	1.733	1.778	2.057	2.175	2.138	2.240

Kaynak: De Benedictis, L., & Leoni, S. (2020). Gender bias in the Erasmus network of universities. *Applied Network Science*, 5(1), 1-25, s. 24.

Erasmus Programı'na katılım öğrenciler için verilen verilere baktığımızda ise, çok farklı bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Tablo 6'ten görüldüğü üzere, 2007-2008 eğitim yılındaki kadın öğrenci katılımcılar neredeyse erkek öğrenci katılımcıların iki katıdır. Hem eğitim hem de staj için Erasmus Programı'na katılan kadın öğrencilerin baskın olduğunu görüyoruz. Ayrıca bu baskınlık 2013-2014 Eğitim yıllarına kadar her dönemde kendini göstermiştir.

Tablo 6: Erasmus 2007-2008 Eğitim Yılı- 2013/2014 Eğitim Yılı Öğrenciler Arası Cinsiyet Dağılımı

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13		2013/14	
Öğrenci	Eğitim	Staj	Eğitim	Staj	Eğitim	Eğitim	Staj	Eğitim	Staj
Kadın	4.967	2.325	5.301	2.933	6.041	6.240	3.333	6.600	3.461
Erkek	2.558	1.074	2.752	1.323	3.051	3.401	1.597	3.716	1.789
Toplam:	7.525	3.399	8.053	4.256	9.092	9.641	4.930	10.316	5.250

Kaynak: De Benedictis, L., & Leoni, S. (2020). Gender bias in the Erasmus network of universities. *Applied Network Science*, 5(1), 1-25, s. 24.

Mevlana Programı'na dikkate aldığımızda ise, YÖK tarafından paylaşılan istatistiklere baktığımızda, 2018-2019 eğitim yılında Mevlana Programı'na katılan toplam öğrenci sayısı 468'dir. Bu öğrencilerden 110 tanesi Mevlana Programı aracılığıyla Türkiye'den yurtdışındaki ülkelere gider iken, 358 tanesinin ise Mevlana Programı aracılığıyla Türkiye olduğunu görmekteyiz (YÖK 2021). Ancak bu öğrencilerin nerelerden geldiğine dair bir veri elimizde bulunmamaktadır. YÖK sitesinde her üniversitede bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin sayısı mevcuttur ancak bu öğrencilerin hangilerinin Mevlana Programı ile geldiği bilinmemektedir. Her ne kadar diğer ülkeler arasında öğrenci alışverişi alanında hiç bilgi olmasa da, programın sahibi olması sebebiyle Türkiye'nin en çok öğrenci olan ülke olduğunu tahmin etmek pek yanlış olmayacaktır. Mevlana Programı aracılığı ile Türkiye'den giden öğrencilerden 39 tanesi erkektir, 71 tanesi kadındır (YÖK 2021). Mevlana Programı aracılığı ile Türkiye'ye eğitim görmeye gelen öğrencilerin ise 120 tanesi erkek iken, 238 tanesi kadındır (YÖK 2021). Öğrenci gönderen okullar arasında ise, sadece bir Vakıf Üniversitesi bulunmaktadır. Diğer katılan okulların hepsi devlet üniversitesidir. (Daha detaylı üniversite dağılımı ve bilgileri lütfen Tablo 7'yi inceleyiniz). Ancak üzülerek belirtilmesi gerekir ki, Mevlana Programı'na katılan akademisyen sayıları ile elde bir veri bulunmamaktadır.

Tablo 7: 2018-2019 Eğitim Yılı Mevlana Değişim Programına Katılan Öğrenci Dağılımı

Üniversite Adı	Tür	Mevlana Giden			Mevlana Gelen		
		E	K	T	E	K	T
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	1	0	1
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	1	1	7	18	25
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	1	0	1
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	1	1	1	2	3
ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	3	4	7
ANKARA ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	1	2	3	1	4	5
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	2	2	0	0	0
ARTVIN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	2	2	0	1	1
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	4	4	6	16	22
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	2	0	2	0	3	3
BANDIRMA ÖNVEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	1	0	1
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	2	2
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	1	0	1	0	0	0
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	2	2	0	1	1
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	2	2	4
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	2	2	0	1	1
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	2	2	0	0	0
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	0	2	2
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	4	5	9	0	1	1
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	0	1	1
ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	1	1	0	0	0
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	0	2	2
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	4	2	6
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	1	2	3	0	0	0
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	2	2	0	1	1
ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	1	0	1	0	0	0
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	1	3	4	0	1	1
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	1	1	3	17	20
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	1	1	2	2	5	7
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	0	1	1
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	2	2	5	5	10
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	2	2	4	6	0	6
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	1	1	2	3	2	5
KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ	null	0	0	0	5	6	11
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	3	3	3	7	10
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	0	1	1
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	2	0	2	0	3	3
MANİSA CELÂL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	1	0	1
MARMARA ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	7	24	31
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	1	2	3	0	2	2
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	16	26	42
ORDU ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	1	1	1	0	1
ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	4	3	7	0	0	0
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	1	1	2	0	1	1
RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	4	2	6
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	4	3	7
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	19	39	58
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	0	8	8
SİNOP ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	3	3	0	1	1
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	0	3	3
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	1	1	2	3	6	9
TRABZON ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	1	0	1
TÜRK-ALMAN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	14	15	29	0	0	0
ULUSLARARASI SARAYBOSNA ÜNİVERSİTESİ	null	0	0	0	7	10	17
YALOVA ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	0	0	0	1	1
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	1	3	4	2	0	2
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	0	1	1	1	1	2
TOPLAM		39	71	110	120	238	358

Kaynak: YÖK (2021). “Değişim Programına Katılan Öğrenci Sayıları Raporu”.
<https://istatistik.yok.gov.tr/>

3.3.1. Benzerlikler

İki program üzerine verilen bilgileri karşılaştırdığımızda, varabileceğimiz tek benzerlik her iki programda öğrenciler açısından kadın katılımcılar erkek katılımcılardan fazla olduğudur.

3.3.2. Farklılıklar

İki program üzerine verilen bilgileri karşılaştırdığımızda ise, katılımcı sayısı olarak Erasmus+ Programı'nın Mevlana Programı'na nazaran çok üst düzeyde olduğunu görebiliriz. Ancak Mevlana Programı'nın Erasmus+ Programı'na göre çok yeni bir program olması aradaki bu muazzam farkı açıklamaktadır.

Mevlana Programı açısından elimizde çok fazla veri olmasa da, sonuçlara bakarak bazı yorumlarda bulunmak mümkündür. Özellikle Türk üniversiteler arasında vakıf üniversitelerin, Mevlana Programı yerine Erasmus+ Programı'nı tercih ettiklerini ve Türk devlet üniversitelerin de Mevlana Programı'nı tercih ettiklerini görebiliriz (Bkz. Tablo 8). Bunun altında birkaç sebep yatıyor olabilir. Bu sebeplerden bir tanesi, Erasmus+ Programı yükseköğretim kurumlarından programa katılabilmeleri için çok kapsamlı istekleri vardır. Ancak Mevlana Programı'nda bu tarz bir şartlar listesi yoktur. Erasmus+ Programı'na yeterli bulunmayan devlet üniversiteleri Mevlana Programı aracılığıyla öğrencilerine ve akademisyenlerine değişim imkanı sunuyor olabilirler. Bir başka sebep de dil sorunudur. Erasmus+ Programı'na öğrencilerin katılabilmesi için gidecekleri eğitim kurumunun öğretim dilini bilmeleri gerekmektedir. Ancak Türkçe eğitim veren devlet üniversitelerinde öğrencilerin bu seviyede en azından İngilizce bilmeleri kendi imkanları olmadığı müddetçe veya özel ilgileri bulunmadığı sürece çok mümkün değildir. Mevlana Programı'nda bu şartın sadece belli üniversiteler için aranması ve ülkeler arasında Türkçe dilinin de kullanıldığı üniversiteler olması, Mevlana Programı'nın devlet üniversitelerinde okuyan Türk öğrenciler için çekici kılıyor olabilir. Son olarak Mevlana Programı'na vakıf üniversitelerinin ilgi göstermiyor olmasının sebebi altında sağlanan finansal koşullar ve programa dahil okulların prestiji yatıyor olabilir. Vakıf üniversitelerinde burslu ve burssuz öğrenciler okumaktadır.

Tablo 8: 2018-2019 Eğitim Yılı Vakıf Üniversiteleri Mevlana Programına Katılan Öğrenci Sayısı ve Dağılımı

Üniversite Adı	Tür	Mevlana Ciden			Mevlana Ciden			Brassius Ciden			Brassius Ciden		
		B	K	T	B	K	T	B	K	T	B	K	T
ACTADEM MEHMET ALI AYDINLAR ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	2	7	9	1	5	6
ALANYA HAMDULLAH İBİN PAŞA ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0
ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	33	-15	78
ANTALYA İLİM ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	3	3	6	0	0	0
ATILIM ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	7	12	19	0	0	0
BAĞÇESEHR ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	22	38	60
BASKENT ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	7	9	16	0	0	0
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	2	2	10	15	25	31	-11	75
BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0
BEZM-İ ALEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	1	-1	5	1	2	3
BIRUNT ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	12	20	32	0	3	3
ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	7	5	12	0	1	1
DEMİROĞLU İLİM ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	15	11	26	0	1	1
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	7	13	20	1	5	6
HALİÇ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	17	14	31	3	6	9
İBİK ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	10	9	19	1	1	2
İHRAN GÖRKEMERİTİRLKENT ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	68	109	177	10	16	26
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	-1	12
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	21	20	-11	31	27	55
İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	3	2	5	1	0	1
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	27	-15	72	30	-10	70
İSTANBUL ERENİYURT ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	7	-1	11	-1	3	7
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	-1
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	13	9	22	9	3	12
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	25	34	59	16	16	32
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	3	16	19	6	16	22
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	1	-1	5	5	32	-10
İSTANBUL RUMELİ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
İSTANBUL SABAKATİTİN ZAHİ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	15	-1	19	9	3	12
İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	12	9	21	29	36	65
İSTANBUL ŞİŞLİ MERİKEK YÜKSEKOKULU	VAKIF MYD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	13	-1	27	15	15	33
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	2	5	10	2	0	2
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	2	2	-1	2	-1	6
İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	26	34	60	-1	5	9
KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	15	23	-11	9	10	19
KOC ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	55	-16	102	21	-14	55
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	12	5	20	0	0	0
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	5	14	22	5	9	14
MEF ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	-1	7	11	1	3	-1
NEŞANTAŞ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	7
NUH NACİ YAZGAN ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	13	5	15	0	0	0
ÖZYERİN ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	27	19	-16	7	-1	11
PERTERİS ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	23	7	30	0	0	0
SABANCI ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	94	96	190	66	79	145
TED ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	-1
TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	7	-1	11	0	0	0
TOROS ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	10	-1	14	0	0	0
TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	2	2	-1	0	0	0
UFUK ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	6	5	11	0	0	0
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	9	11	20	-1	3	7
YAĞAR ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	16	25
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	116	155	271
TOPLAM		0	0	0	0	2	2	631	655	1319	524	700	1224

Kaynak: YÖK (2021). “Değişim Programına Katılan Öğrenci Sayıları Raporu”.
<https://istatistik.yok.gov.tr/>

Burslu okuyan öğrenciler için, Erasmus+ Programı'nın sağladığı finansal koşullar daha ilgi çekici olabilir. Aynı şekilde burssuz öğrenciler için ise (maddi imkanların önemli olmadığı durumlarda), daha bilinen ve akademik alanda daha prestijli kabul edilen Erasmus+ Programı ve bu program aracılığıyla gidilen çeşitli üniversiteler Erasmus+ Programı'nı öğrenciler için daha ilgi çekici kılıyor olabilir. Son olarak Avrupa ülkelerinde belli bir süre eğitim almak ve aynı zamanda belli bir süre yaşamak da aynı şekilde bazı sebeplerden ötürü daha çok tercih edilebiliyor olabilir.

SONUÇ

Değişim programlarının tarihi 17. Yüzyıla dayanmaktadır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı öncesinde ülkelerin kendi politik amaçlarına bir araç olması amacıyla oluşturulan değişim programları savaşlar sonrasında bir barış aracı olarak görülmüştür. Uluslararası barışın sağlanması ve korunması için değişim programlarının gerekli kültürel bağları kurarak ülkeler arası sorunların diplomasi yoluyla çözülmesine yol açacağı fikri gelişmiştir. Zeytin dalı olarak da görevi süren değişim programları, öne süren ülkenin veya organizasyonun kendine özgü belirlediği politika amaçlarına da hizmet eder iken özellikle son zamanlarda yükseköğretim eğitimin geliştirilmesinde ve teknolojik gelişmelere katkı sağlanmasında büyük rol oynamaya başlamışlardır. Akademik değişim programları dünyanın dört bir yanında çoğalmasa, artık uluslararası politikanın ve uluslararası eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğunu doğrulamıştır.

Akademik değişim programları arasında Erasmus+ en bilinen programlardan biridir. Otuz yılı aşkın tecrübesi ile her geçen gün önceliklerini ve kapsamlarını arttırmaktadır. Sadece üye ülkeler arasında Avrupa entegrasyonuna katkı sağlaması amacı ile başlatılan bu program, zaman içerisinde sadece yükseköğretim kurumları ile sınırlı kalmayıp tüm gençlik programlarını, spor aktivitelerini ve birçok alanda farklı projenin dahil edilmesi ile genişlemiş ve ayrıca dijital eğitim ve çevreye duyarlılık ve insan hakları ve eşitlik gibi birçok konuyu kendine prensip edinmiştir. Mevlana Programı ise 2011 yılında dünyadaki her ülkeyi hiçbir ayırım yapmadan içine kapsamına alan bir akademik değişimi programı olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin Yüksek Öğretim Kurumu tarafından başlatılmıştır. Yükseköğretim seviyesindeki eğitimin ve araştırmalarının kendi büyüme hedeflerinde önemine vurgu yapan, küreselleşme ve kültürel iletişime katkı sağlamayı amaçlayan ve ayrıca liderlik rolü üstlenmek isteyen Türkiye için bu program hedeflerine bir araç olmuştur.

Her iki program karşılaştırıldığında çerçevesel olarak birbirine benzer akademik değişim organizasyon ve hibe programı olan iki program gibi gözükse Erasmus+ ve Mevlana'nın kapsamları ve başvuru koşulları, finansal uygulamaları, katılımcıları ve son olarak öğrencilerin seçim trendleri açısından farklılıklar taşıdığı görülmüştür. Erasmus+ ve Mevlana Programları, kapsamları açısından tüm dünya

Ülkelerini kapsadıkları için benzer gzlmektedir. Ancak Erasmus+ Programı'ndan Partner lkeler için program içerisinde bazı araçlara ulaşım anlamında kısıtlama getirilmiş iken, Mevlana Programı daha önceden tüm ülkeleri kapsar iken daha sonradan ikilik oluşturmaması amacıyla Türkiye Erasmus+ Program yesi olduğu için kapsamdan Erasmus+ Program yeleri çıkarılmıştır. Ancak yükseköğretim kurumunun Erasmus+ Programı'na katılması için belli şartlar belirlenmiş iken, Mevlana Programı'nda kurumlar için şartlar bulunmamaktadır. Mevlana Programı başvuran öğrenciler şartlar getirmeyi tercih etmiştir. Mevlana Programı her ne kadar proje bazlı değişimler ile 2019 yılında Erasmus+ Programı'na yaklaşmak amacı ile bir adım atmış olsa da, Erasmus+ Programı'nın genel kapsamı gereği çok da yakınına ulaştığı söylenemez. Finansal uygulamalar konusunda Erasmus+ Programı'nın uygulamaları daha detaylı ve değişken olarak belirlenmiştir. Ekstra ihtiyaçları bulunan dezavantajlı kesimlerden gelen öğrenciler veya özel sağlık sorunları olan öğrenciler için ekstra kaynaklar sağlanmıştir. Erasmus+ Programı yükseköğretim kurumlarına belli başlı şartlar sağlamaları gerektiği için, bu kurumlara organizasyonel destek için de katılımcı sayısına bağlı olarak finansal destek vermektedir. Bu destekler Mevlana Programı'nda bulunmamaktadır. Kapsamından dolayı farklı ülkeler arasında değişimi sağlayan Erasmus+ Programı, ğrencilere verilecek destek konusunun adil olması için ülkeleri kategorilere ayırmış ve hibeleri belirler iken öğrencilere geldikleri ülkeleri ve gittikleri ülkelere göre destek vermektedir. Ancak Mevlana Programı'nda öğrencilerin kendi ülkeleri göz ardı edilerek sadece gittikleri ülke için bir hibe programı belirlenmiştir. Ayrıca, Erasmus+ Programı Partner ülkelere gidişi desteklemek için özel teşvik sunar iken, Mevlana Programı'nda böyle özel bir teşvik bulunmamaktadır. Son olarak, Mevlana Programı akademisyenler için ulaşım desteği sunar iken, Erasmus Programı açısından bu destek gerektiği hallerde öğrencilere de temin edilmektedir. deme yöntemleri açısından da, Mevlana Programı ğrencilere aylık ödemeleri ve akademisyenlere ise değişim tamamlanıp dnldkten sonra ödeme yapılmasını tercih eder iken, Erasmus+ Programı öğrenciye verilecek hibe miktarı aylık üzerinden belirlenmesine rağmen ödemelerin değişim başlamadan yapılmasını tercih etmektedir. Fakat genel uygulama bazından incelenecek olursa, %20'sinin değişimin başarı ile tamamlanması sonrasında ödenmesi, proje bazlı değişimlerde 15 gün ve sonrasında belirlenen hibenin %70'inin temin edilmesi gibi konularda

benzerlik göstermektedir. Bir diğer benzerlikte ödeneklerin yetersiz kaldığı durumlarda, hak kazanan öğrencilerin kendi imkanları veya özel burslar ile Erasmus+ Programı'na dahil olabilmeleridir.

Katılımcılar açısından değerlendirildiğinde, Mevlana Programı'na katılan kişiler hakkında yetersiz bilgi olmasından mütevellit benzerlik olarak sunulabilecek tek nokta ise öğrenci olarak kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha fazla olduğudur. Erasmus+ Programı'na ise akademisyen katılımcılar arasında erkeklerin daha baskın olduklarını görmekteyiz. Katılımcıların sayısı da Mevlana Programı'nın her ne kadar kapsam olarak geniş olmasına rağmen yeni bir program olmasından ötürü katılımcı sayısı Erasmus+ Programı'na nazaran oldukça düşüktür. Başka bir farklılık ise, vakıf üniversitelerinden Mevlana Programı'na katılımın Erasmus+ Programı'na göre oldukça düşük olmasıdır. Bu düşük olmasının sebebi ardında programın prestiji, verilen hibe miktarı, ve yabancı dil yeterlilikleri olduğu tahmin edilmektedir. Akademisyen katılımcılar açısından da Mevlana Programı'nda düşüş olduğu gözlemlenmektedir. Öğrencilerin seçim trendleri konusuna gelindiğinde ise, benzerlik olarak her iki öğrenci grubunun turistik destinasyonlara, sıcak iklimi olan yerlere ve imkanı fazla olan metropolitan şehirlere ilginin ortak olduğunu görmekteyiz. Farklılık olarak öğrencilerin dil yeterliliklerinden dolayı Mevlana Programları'nda kendi dillerine ve kültürlerine benzer ülkelerin tercih edildiğini görmekteyiz. Ayrıca ilginç bir sonuçtur ki, farklı dil ve kültürlerle adım atılan ülkeler arasında Erasmus+ Programı'nda Doğu Akdeniz ülkeleri revaçta iken, Mevlana Programı'nda ise Erasmus+ Programı'nın 6. Bölge Asya ülkelerine dahil ettiği Güneydoğu Asya ülkelerinin Mevlana Programı'nda revaçta olmasıdır.

Mevlana Programı yükseköğretim kurumlarına katılım açısından sınırlama getirmemesi ve ülkeler arasında ayırım yapmaması sebebi (Erasmus+ Program üyeleri hariç), Erasmus+ Programı'ndan ülke ve yükseköğretim kurumları açısından temel olarak daha kapsamlı olarak gözükmektedir. Ancak finansal desteğin sınırlı olmasından dolayı Mevlana Programı'nın temel kapsayıcılığı düşmektedir. Özel ihtiyaçları olan öğrencilere özel ödenek ayrılmamasından ve yükseköğretim kurumlarına da bu tarz organizasyon masrafları için bir hibe verilmemesinden mütevellit, her öğrenci ve her yükseköğretim kurumu bu programa katılamamaktadır.

Dolayısıyla, finansal uygulamalar karşımıza kapsayıcılığı etkileyen bir sonuç olarak çıkmaktadır. Bir diğer açıdan ise dil yeterliliği konusu için sınırlılık getiren Erasmus+ Programı ise, Mevlana Programı'nın kapsamı açısından ve dil yeterliliğinin sadece belli kurumlar için gerekli olmasından ötürü, Mevlana Programı özellikle bu alanda geri kalan devlet üniversiteleri için değişim programlarına giden kapıyı aralamaktadır. Dil yeterliliği mevzusu herhangi bir ekstra teşvik olmasa dahi daha az tercih edilen üniversitelerin değişim programı aracılığı ile öğrenci almasını sağlamaktadır. Ayrıca temin edilen hibelerin miktarının düşüklüğü ve farklı gruplar arasındaki ülkelere temin edilen hibenin farklılığının dolar ve Avro karşılığının çok minimum olması ile (100 TL şu an yaklaşık 12 Dolara tekabül etmektedir), otomatikman öğrencilerin geçimi daha ucuz olan ülkelere yönelmesini sağlamaktadır. Mevlana Programı'nın dolayısıyla Erasmus+ Programı'ndan farklı olarak pozitif değil negatif teşvik uyguladığını görmekteyiz.

Yükseköğretim kurumları açısından hiçbir sınırlama olmamasına rağmen öğrencilere sınırlama getiren Mevlana Programı sistemi, bize Mevlana Programı'nın akademik başarı açısından daha iyi bir sonuç getireceği izlenimini uyandırmaktadır. Ayrıca yükseköğretim kurumları açısından sınırlama olmaması, daha zor durumda olan yükseköğretim kurumlarının öğrenci değişim programından faydalanabileceğini ve akademisyenlerden de faydalanabileceği işaretini vermektedir. Ancak bu tarz bir sınırlama programın özelliği açısından Erasmus+ Programı'nda bulunmasa da, belli yeterliliklere sahip üniversiteler ile işbirliği yapıldığı ve ayrıca bu üniversiteler de hibe verilecek öğrencileri belirlemek ve üniversiteler ile yapılan antlaşmalara bağlı olarak seçilecek öğrenciler için kendileri kriter belirlediği için Erasmus+ Programı'ndan daha başarılı sonuçlar elde edileceği görüşüne varmak hiç de mantıksız değildir.

Mevlana Programı'nın akademisyenler için sınırlı alt programları olması ve maddi desteğin de Erasmus+ Programı'na göre sınırlı oluşundan dolayı gördüğümüz başka bir sonuç ise, Mevlana Programı'na akademisyenler tarafından katılımın git gide azalmasıdır. Akademisyenlerin uzun süreli gidemiyor oluşu, öğretmenlik ve eğitim alma konularında daha sıkı kuralların olması, finansal açıdan yapılan verilen desteğin Erasmus+ Programı'na göre daha sınırlı oluşu ve akademisyenlere sonradan desteğin ödenmesi gibi konular akademisyenler arasında Mevlana Programı'nın önceliğini

düşürdüğü tahmin edilebilir. Pandemi nedeniyle uygulamaya konulamayan proje bazlı değişim programlarının ise akademisyenlerin ilgisini arttırıp arttırmayacağı konusu şu an için belirsizdir. Ancak proje bazlı projeler için de akademisyenlere aynı şartlar konulmuş olması sonucun negatif yönde olacağı konusunda bazı işaretler vermektedir.

Tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde görülmektedir ki, programlar benzer olmasına rağmen uygulamalardaki farklılıklar bu değişim programından yükseköğretim kurumlarının ve öğrencilerin alabileceği sonuçları ve ayrıca bu aktörlerin değişim programına katılımlarını etkilemektedir. Akademik literatürdeki akademik değişim programlarına toplu olarak tek bir ünite gibi bakılmasının, katılımcılar üzerindeki etkileri, katılımcıların karar mekanizmasını etkileyen faktörler gibi konular açısından hatalı bir yaklaşım olduğunu görüyoruz. Ayrıca bu farklılıklar üzerinden programların geleceği de belirlendiği için, elde edilen sonuçlar bu tarz programlar başlatmak isteyen ülkeler için de bir rehber niteliğindedir. Bu farklılıklar ve olası etkileri göstermektedir ki, bu tarz programları başlatmak isteyen ülkeler hem çok detaylı program hazırlamaları hem de hibe programları için yeterli finansal güce sahip olup olmadıklarını düşünmelidirler.

Dikkat çekilmesi gereken başka bir konuda, değişim programların kapsamaları, başvuru koşulları ve finansal uygulamalar aslında değişim programını organize eden kurumların kimliklerini ortaya koyması ve onları pekiştirmesidir. Daha önceden de bahsedildiği üzere AB Erasmus programı ile AB içerisinde “Avrupalı” kimliği oluşturmaya çalışmıştır. Dolayısıyla AB ülkeleri içerisinde öğrenci ve akademisyen değişimi olacak şekilde planlanmış ve sadece Avrupa kriterlerine uyan üniversitelere izin verilmiştir. Erasmus+ programı da zamanla değişen AB kimliğine uygun şekilde tasarlanmıştır. Çevreci, gençlere ve teknolojiye destek veren ve kucak açan, sosyal haklara ve insan haklarına önem veren, eşitlikçi kimlik özelliklerine Erasmus+ programına yansıtılmış ve Erasmus+ programının çerçevesini oluşturmuştur. Erasmus+ Programı’nın daha fazla ülkeye kucak açacak şekilde planlanması ve bunun için maddi olarak teşvikler verilmesi de AB’nin normatif güç olaran küresel düzende ilerlediği rolü yansıtmaktadır. Bu sayede AB kimliğini hem içerde hem de dışarıda pekiştirmektedir. Başvuru koşulları değerlendirdiğinde AB’nin tüm dünyadaki üniversitelerden istediği standartlara uyma zorunluluğu getirmesi ile AB bu ülkeler,

üniversiteler ve öğrenciler üzerinde önemli derece normatif güce sahip olmakta ve onları kendine benzemeye teşvik etmektedir. Ancak bu koşullar sağlandığında ve üniversiteler programa kabul edildiklerinde öğrencilere ve üniversitelere imkan eşitliği sağlanmakta ve her türlü dezavantaj sahibi kurum veya bireyler Erasmus+ Programı'nın maddi imkanları ile desteklenmektedir. Türkiye'nin Mevlana Programı'nı göz önüne aldığımızda ise farklı bir kimlikle karşılaşmaktayız. Mevlana Programı sunduğu sınırlı maddi imkanlar sebebiyle Erasmus+ Programı'nın sunduğu imkan eşitliğini sunamamaktadır. Ancak programa katılacak ülkeler açısından ve üniversiteler açısından bir sınırlama getirmemesi ve İngilizce bilmeyen gençlere imkan vermesi ile fırsat eşitliği sağladığını kabul edebiliriz. Fırsat eşitliği aynı zamanda Türkiye'nin özellikle AKP döneminde statükoyu reddeden ve değiştirmeye çalışan ülke kimliğini ortaya koymaktadır. Mevlana Programı, Türkiye'nin kimliğini kendi içinde değil, diğer ülkelerle etkileşimde pekiştirme amacı güden bir programdır. Pekiştirilen kimlik özellikleri statükoyu reddeden, işbirliğini öne koyan, teknolojiye ve yeniliklere açık iken gelenekleri ve dili gibi kendi kültürel özelliklerini koruyan, kendine yetmekten öte bulunduğu bölgede hem normatif, hem ekonomik hem de teknolojik açısından lider olmak istemesidir. Mevlana Programı, kapılarını özellikle diğer Türki Cumhuriyetler'e ve Orta Doğu ülkelerine açarak ve özellikle Pakistan gibi ülkelerle proje çalışmalarına önem vererek, Türkiye'nin çoğunlukla Batı ülkeleri tarafından göz ardı edilen veya kendine uygun partner olarak görmediği bu ülkelerle işbirliği içerisinde olma ve hatta bu ülkeler arasında bölgesel lider olma isteğini de programa yansıtmıştır. Dolayısıyla organizatör kurumların kimlikleri değişim programlarını her açıdan etkileyerek onları şekillendirmektedir ve sonunda ise bu şekillenmiş programlar kimlikleri pekiştirilmesinde organizatör kurumlarına fayda sağlamaktadırlar.

Sonuçlar üzerine düşünüldüğünde görülmektedir ki, bu yapılan çalışma daha sonradan yapılacak çalışmalar için bir başlangıç noktası olarak düşünebilir. Daha önce literatürde farklı kategori gruplarından elde edilen tüm sonuçların artık tekrardan değişim programı bazlı düşünülmesi gerektiğini göstermektedir. Daha önceden elde edilen sonuçlar her değişim programı için aynı mıdır yoksa farklılıklar göstermekte midir soruları, artık cevaplanması gereken sorulardır.

Bu tezde sadece iki adet uluslararası değişim programı dikkate alınmıştır. Bu tezin sonuçları ise, Türkiye’de bulunan iki farklı değişim programı olan Mevlana ve Farabi değişim programlarının karşılaştırılması ile tekrarlanabilir. Farabi değişim programı, Türkiye içerisindeki farklı eğitim programları arasında öğrenci ve akademisyen değişimine olanak sağlamaktadır. Bu program aracılığı ile özellikle daha iyi düzeyde bulunan yükseköğretim kurumlarından akademisyenlerin daha zor durumda bulunan yükseköğretim kurumlara gitmesi ve aynı şekilde daha zor durumda bulunan yükseköğretim kurumlarından öğrencilerin daha iyi düzeyde yükseköğretim kurumlarına misafir olarak eğitim seviyelerinin eşitlenmesi amacı güdülmektedir. Türkiye içerisinde uygulanıyor olması, Farabi ile Mevlana programları arasında farklı sonuçlar doğuruyor mu sorusu cevaplanabilir.

Aynı şekilde bilindiği üzere ülkeler ve yükseköğretim programları sadece uluslararası düzeyde program aracılığı ile değil, aynı zamanda ikili antlaşmalar çerçevesinde değişim programları uygulamaktadırlar. Bu tarz programlar, Mevlana ve Erasmus+ Programları gibi daha kapsamlı programlar ile karşılaştırılabilir. Özellikle bu açıdan elde edilecek sonuçlar, ülkelerin ve yükseköğretim kurumlarının ve son olarak öğrencilerin ve akademisyenleri değişim programların maksimum seviyede faydalanabilmek için hangi yolu tercih etmeleri gerektiğini sorusuna bir cevap verecektir. Bahsedildiği üzere, değişim programları için tek bir çerçeve bulunmamaktadır ve her çerçevenin tıpkı Erasmus+ ve Mevlana programlarının karşılaştırılmasından öğrenildiği üzere kendine has avantajları ve dezavantajları vardır. Bu avantajların ve dezavantajların belirlenmesi ve her çerçevenin başarılı olması için gerekli faktörlerin ortaya çıkması değişim programında yer alan tüm aktörler için birer rehber olacaktır.

Son olarak, bu tez çalışmasında Mevlana Programı açısından yorumların bir kısmı üniversitelerin kendi yayımladıkları bilgilerden alınmıştır. Bu programın çok yeni olması zaman içerisinde gelişime de daha açık olması sonucunu doğuracağından, program açısından elde edilen bilgilerin ileriki zamanlarda tekrardan gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- AFS. (2020). “Our Programs”. <https://afs.org/study-abroad/#afs-nav-our-programs>
- Akli, M. (2012). The Role of Study-Abroad Students in Cultural Diplomacy: Toward an International Education as Soft Action. *International Research and Review*, 2(1), 32-48.
- Al-Youbi, A., & Zahed, A. H. (2019). King Abdulaziz University’s Approach to International Collaboration. *Successful Global Collaborations in Higher Education Institutions*, 1.
- Ankara Üniversitesi AB Eğitim Program Koordinatörlüğü. (2021). “Erasmus+ Programı”. <http://www.erasmus.ankara.edu.tr/programlar/hayatboyu-ogrenme-programi/>
- Atalar, A. (2020). Student exchange: The first step toward international collaboration. In *Successful Global Collaborations in Higher Education Institutions* (pp. 63-71). Springer, Cham.
- Aşkın, S., & Ayan, M. (2015). Contribution Of Mevlana Exchange Program Into International Education Quality-Productivity (Sample Of Adıyaman And Russia Universities). *The Online Journal Of Quality In Higher Education–April*, 2(2).
- Benjamin, F., & Ewa, K. (Eds.). (2013). *The ERASMUS Phenomenon-Symbol of a New European Generation?* (Vol. 1). Peter Lang.
- Bergeron, L., & Palmer, R. A. (1981). *France under Napoleon*. Princeton University Press.
- Bettie, M. (2020). Exchange diplomacy: theory, policy and practice in the Fulbright program. *Place Branding and Public Diplomacy*, 16(3), 212-223.
- Blitz, B. K. (2003). From Monnet to Delors: educational co-operation in the European Union. *Contemporary European History*, 197-212.

- Bonciu, F. (2018). The European pillar of social rights: Too little, too late. *Romanian J. Eur. Aff.*, 18, 60.
- Bu, L. (1999). Educational exchange and cultural diplomacy in the Cold War. *Journal of American studies*, 33(3), 393-415.
- Budak, M. M., & Terzi, H. M. (2021). Scholarship Programs as Public Diplomacy Tool and Implementations in Turkic Council Countries. *Bilig*, (96 (TBMM'NİN 100. YILI ÖZEL SAYISI)), 229-253.
- Cairns, D. (2019). Researching social inclusion in student mobility: methodological strategies in studying the Erasmus programme. *International Journal of Research & Method in Education*, 42(2), 137-147.
- Carroll, C. P. (2019). Investigation of a College Freshmen Study Abroad Program: Academic and Intercultural Communication Outcomes.
<https://diginole.lib.fsu.edu/islandora/object/fsu%3A709728>
- Chak, A. M., & Makino, S. (2010). Are we making the right choice to go for international exchange programs?. *Journal of International Business Education*, 5, 145.
- Cho, H., Tan, K. M., & Chiu, W. (2020). Will I be back? Evoking nostalgia through college students' memorable exchange programme experiences. *Tourism Review*.
- Coombs, P. H. (1964). *The fourth dimension of foreign policy: Educational and cultural affairs*. Council on Foreign Relations.
- Correia, A. (2011). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Developing the European Dimension in Sport*.
http://eose.org/wp-content/uploads/2014/03/opinion_eesc_communication_european_dimension_sport.pdf

- Çelik, E., & Öztürk, N. G. (2015). Bir Gençlik Projesi Deneyimi: Hayat Boyu Öğrenme/Media Sapiens–Medya Aracılığıyla Gelir Artırma Projesi Eğitimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 29(1), 63-67.
- Daly, A. (2011). Determinants of participating in Australian university student exchange programs. *Journal of Research in International Education*, 10(1), 58-70.
- Dalichow, F. And Teichler, U. (1986). *Higher Education in the European Community: Recognition of study abroad in the European community*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- European Commission (2020). *Resetting education and training for the digital age*. https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/deap-factsheet-sept2020_en.pdf
- European Commission. (2021). *Erasmus+ Programme Guide*. https://www.ua.gov.tr/media/z2umab0n/2021-erasmusplus-programme-guide_v3_en.pdf
- European Commission (2021). *European Education Area*. https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area_en
- European Commission (2021). *European Pillar of Social Rights*. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_en.pdf
- European Commission (2019). *Erasmus+ Annual Report 2019 Statistical Annex*. European Union.
- European Council. (2017). “Celebrating 30 years of the Erasmus Programme”. <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/library/library-blog/posts/celebrating-30-years-of-the-erasmus-programme/>

- European Council. (2021). “EU Youth Strategy”. https://europa.eu/youth/strategy_en
- EU Office European Olympics Committee. (2021). “EU Sports Policy”. <http://www.euoffice.eurolympic.org/eu-sport-policy>
- Fombona, J., Rodríguez, C., & Sevillano, Á. P. (2013). The motivational factor of Erasmus students at the university. *International Education Studies*, 6(4), 1-9.
- Fumasoli, T., & Rossi, F. (2021). The role of higher education institutions in transnational networks for teaching and learning innovation: The case of the Erasmus+ programme. *European Journal of Education*.
- Gautherin, J. (1993). Marc-Antoine Jullien (‘Jullien de Paris’). *Prospects*, 23(3-4), 757-773.
- Göksan, T. S., Uzundurukan, S., & Keskin, S. N. (2011). Değişim Programlarının Genel Yapısı, İşleyişi Ve Kazandırdıkları. *İnşaat Mühendisliği Eğitimi 2. Sempozyumu*.
- Graham, C. M. (2011). *Coping with anti-Americanism: a guide to getting the most out of studying abroad*. Potomac Books, Inc..
- Grove, C. (1989). *Orientation Handbook for Youth Exchange Programs*. Intercultural Press, PO Box 768, Yarmouth, ME 04096.
- Hacı Bayram Veli Üniversitesi Kurumsal Websitesi. (2021). “Değişim Programları Nelerdir?”. <https://hacibayram.edu.tr/ogris/degisim-programlari-erasmus-mevlana-farabi>
- Halat, E., & Hocaoglu, N. (2014). Impacts of the Erasmus Exchange Program on Academicians. *Online Journal of Counseling & Education*, 3(2).
- IEE. (2020). *Commemorating a Century*. IEE Global Publications.
- ITEC. (2020). “About ITEC”. <https://www.itecgoi.in/index>

- Karakuş, F., Uyar, M. Y., & Balbağ, N. L. (2017). Determining Teachers' Educational Needs Regarding School Education Projects within the Scope of Erasmus+ Program. *Journal of Education and Training Studies*, 5(11), 32-43.
- Keeling, R. (2006). The Bologna Process and the Lisbon Research Agenda: the European Commission's expanding role in higher education discourse. *European journal of education*, 41(2), 203-223.
- Kuimova, M., Burleigh, D., Maldague, X., & Startseva, D. (2017). Academic exchange programmes to enhance foreign language skills and academic excellence. *World Transactions on Engineering and Technology Education*, 15(2), 184-187.
- Lörcher, K., & Schömann, I. (2016). The European pillar of social rights: critical legal analysis and proposals. *ETUI Research Paper-Report*, 139.
- Marina, K. (2017). The global Education programme in the Era of the knowledge based economy: context and implications. *Мир России. Социология. Этнология*, 26(3).
- Mavi, E. E. (2017). *A Tool for Understanding the Transformation within Higher Education Administration Processes: International Exchange Programs. Erasmus Exchange Program.*
- McAllister-Grande, B. (2008). *The Historical Roots of Internationalization in US Higher Education: Mapping Theories and Rationales of International Education and Cultural Diplomacy in the Post World War II Period (1945-1970)*. Blackwell Publishing.
- Messer, D., & Wolter, S. C. (2007). Are student exchange programs worth it?. *Higher education*, 54(5), 647-663.
- Mizikaci, F., & Arslan, Z. U. (2019). A European perspective in academic mobility: A case of Erasmus program. *Journal of International Students*, 9(2), 705-725.

- Morosini, M., Somers, P., Rodriguez, A., & Rodriguez, J. S. (2017). Internationalization in US universities: history, philosophy, practice, and future. *Educação*, 40(3), 305-314.
- MYK. (2020). *Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi*. https://www.myk.gov.tr/images/articles/TYC/AYC_brosur.pdf
- Özdem, G. (2013). Yükseköğretim kurumlarında ERASMUS programının değerlendirilmesi (Giresun Üniversitesi örneği). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 61-98.
- Patrício, M. T., Santos, P., Loureiro, P. M., & Horta, H. (2018). Faculty-exchange programs promoting change: motivations, experiences, and influence of participants in the Carnegie Mellon University-Portugal Faculty Exchange Program. *Tertiary Education and Management*, 24(1), 1-18.
- Petitjean, P. (2005). Science and the “Civilizing Mission”: France and the Colonial Enterprise. <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00113315/>
- Postiglione, G. A. (2020). International Cooperation in East Asian Higher Education. In *Successful Global Collaborations in Higher Education Institutions* (pp. 31-39). Springer, Cham.
- Sachau, D., Brasher, N., & Fee, S. (2010). Three models for short-term study abroad. *Journal of Management Education*, 34(5), 645-670.
- Schroeder, K., Wood, C., Galiardi, S., & Koehn, J. (2009). First, do no harm: Ideas for mitigating negative community impacts of short-term study abroad. *Journal of Geography*, 108(3), 141-147.
- Schwartz, V. R. (2011). *Modern France: a very short introduction* (Vol. 290). OUP USA.
- Scott-Smith, G. (2009). Still exchanging? The history, relevance, and effect of international exchange programs. *E-International Relations*.

- Simonova, I., & Kostolanyova, K. (2020, August). English Language Development via Erasmus+: Students' Feedback. In *2020 International Symposium on Educational Technology (ISET)* (pp. 133-137). IEEE.
- Slimbach, R. (2005). The transcultural journey. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 11(1), 205-230.
- Smith, A. (1979). *Joint Programmes of Study: An Instrument of European Cooperation in Higher Education*. Luxembourg: Office for Official Cooperation of the European Communities.
- Śpiewak, O., & Stasiak-Betlejewska, R. (2016). Quality issues in the field of international students exchange mobility in Poland and Czech Republic under Erasmus+ programme. *Zeszyty Naukowe. Quality. Production. Improvement*.
- Taş, İ. Şemşit, S., & Eylemer, S. (2013). Avrupa Birliği Örneğinde Uluslararası Spor Politikasının Gelişimi: Ekonomik, Sosyal Ve Siyasal Boyut. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 4(9), 136-151.
- Türkiye Ulusal Ajansı (2021). “Erasmus+ ve ESC Fırsatları”. <https://www.ua.gov.tr/anasayfa/>
- Tylšar, O., Vavřinec, D., Cardoso, A., Seruca, I., & Neustupa, Z. (2019). *Digital transformation in Erasmus Mobility Application Procedures: Transforming a paper-based workflow into an online system*. <http://repositorio.uportu.pt:8080/handle/11328/2666>
- Ünal, U. (2018). International strategies framework education of diplomacy in Turkey (a study on the Mevlana Change program). *Journal of Strategic Research in Social Science*, 8(2), 113-134.
- YÖK. (2021). *Yükseköğretim Kurumları Arasında Öğrenci Ve Öğretim Üyesi Değişim Programına İlişkin Yönetmelik*. https://farabi.yok.gov.tr/Documents/Mevzuat/farabi_yonetmeligi.pdf

- YÖK. (2011). *Mevlana Değişim Programına İlişkin Yönetmelik*.
https://mevlana.yok.gov.tr/Documents/mevzuat/Mevlana_Yonetmelik_002.PDF.pdf
- YÖK. (2019). *Proje Tabanlı Değişim Programı*.
https://mevlana.yok.gov.tr/DuyuruBelgeleri/01_02_2019/proje_tabanli_degism_programi_takvim_ve_kriter.pdf
- YÖK (2021). “Değişim Programına Katılan Öğrenci Sayıları Raporu”.
<https://istatistik.yok.gov.tr/>
- YÖK. (2021). *Öğrenciler İçin Başvuru Şartları*.
https://mevlana.yok.gov.tr/Documents/Anasayfa/basvuru_sartlari.pdf
- Yıldırım, O. (2009). *A study of adjustment problems of Turkish students studying in dual diploma engineering programs in the USA: The effects of English language, education differences and academic program structure*. State University of New York at Buffalo.
- Yıldırım, O. (2015). English related difficulties experienced by Turkish students studying in a dual diploma ELT program in the USA. *Journal of International Education Research (JIER)*, 11(2), 107-118.
- Yılmaz, D. V. (2016). Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinde Uluslararasılaşma Süreci: Stratejik Planlar Üzerinden Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1191-1212.
- Yılmaz, A. N., & Kılıçoğlu, G. (2017). Balkanlar’da YTB ve TİKA’nın Türk Kamu Diplomasisi Kurumları Olarak Faaliyetleri ve Türkiye’nin Bölgedeki Yumuşak Gücüne Etkileri. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 115-131.
- Zhou, G., Wang, P., Liu, T., Zhang, J., Li, Y., Fu, C., & Wu, S. (2020). What They Learned Won’t Go Away: The Impacts of an International Exchange Program on Chinese Teacher Candidates’ Understanding of and Practice in Science Education. *ECNU Review of Education*, 2096531120959676.

Gürkan Kalkan tez

ORJİNALLİK RAPORU

%6	%6	%2	%4
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	www.sinop.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
2	portal.tyc.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
3	www.erasmus.yildiz.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
4	www.yumpu.com İnternet Kaynağı	<%1
5	KARA, İsmail Hamdi, GÜNVAR, Tolga, SUNAY, Didem and BAŞAK, Okay. "Aile Hekimliği Uygulama Eğitimi: Nerede, Ne Kadar, Nasıl ve Ne Zaman?", Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2016. Yayın	<%1
6	Submitted to Ege Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1
7	www.yeniyuzyil.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
8	www.ua.gov.tr İnternet Kaynağı	

		<% 1
9	sosyalarastirmalar.com İnternet Kaynağı	<% 1
10	depo.btu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
11	web.deu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
12	Submitted to University of Queensland Öğrenci Ödevi	<% 1
13	www.mevlana.yildiz.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
14	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBİTAK) Öğrenci Ödevi	<% 1
15	edergi.sdu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
16	www.kamuhaberim.com İnternet Kaynağı	<% 1
17	blog.biletbayi.com İnternet Kaynağı	<% 1
18	Submitted to Akdeniz University Öğrenci Ödevi	<% 1
19	fbu.edu.tr İnternet Kaynağı	

		<% 1
20	www.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
21	ilef.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
22	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<% 1
23	orduarage.meb.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
24	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
25	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	<% 1
26	Submitted to Beykent Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
27	www.abmaliye.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
28	oidb.ege.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
29	international.deu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
30	abm-ahsanullah.com İnternet Kaynağı	<% 1

31

es.scribd.com
İnternet Kaynağı

<% 1

32

balkan.edu.tr
İnternet Kaynağı

<% 1

33

www.slideserve.com
İnternet Kaynağı

<% 1

Alıntılarını çıkart

Kapat

Eşleşmeleri çıkar

Kapat

Bibliyografyayı Çıkart

Kapat

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Gürkan KALKAN

Doğum Yeri ve Tarihi:

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	İşletme	Anadolu Üniversitesi	2015
Yüksek Lisans			

İş Deneyimi:

Çalıştığı Yer	Görev	Yıl
Dışişleri Bakanlığı	Kamu Görevlisi	2018-2021

Yabancı Diller:

Yayınlar:

E-posta:

Telefon:

Tarih: